

סודי ביותר

פ ר ט י - כ ל

ישיבה נא/שכ"ז של הממשלה

י"ז בסיון תשכ"ז - 25.6.67

נכחו השרים: ל. אשכול - יו"ר, י. אלוך, מ. בגין, מ. בנטוב, י. ברזילי,
ח. גבתי, י. גלילי, מ. דיין, ז. ורהפטיג, י. ישעיהו, י. ספיר,
פ. ספיר, מ. קול, ח.מ. שפירא, י.ש. שפירא, ז. שרף, א. ששון.

נעדרו השרים: א. אבן (בחו"ל), ז. ארן (בחופשה), י. בורג (בחו"ל), מ. כרמל
(חולה).

י.ש. בן-מאיר - סגן שר הפנים (בסעיף 566)

י. עוזאי - מזכירת הממשלה

י. הרצוג - מנכ"ל משרד ראש הממשלה

א. לבבי - מנכ"ל משרד החוץ

סדר היום:

564. סקירות

565. המצב בגדה המערבית

566. איחוד ירושלים

567. ארמון הנציב בירושלים

568. הטיפול במקומות הקדושים

569. הסברה בחו"ל

564. סקירות:ראש הממשלה ל. אשכול:

אני פותח את הישיבה.

כידוע לכם עצרת האו"ם עדיין נמשכת, ולא אוכל

לומר היום מתי יחזור שר החוץ. אנסה למסור סקירה על התפתחות הדברים בעצרת.

מאז התכנסותה מסתמנים קווים כלליים של הכוחות

השונים. ומוקדם עדיין להגיע להערכה מגובשת. יש עוד עשרות אנשים שצריכים לנאום

ולקבוע את עמדתם. אם כי עם ראשית המגע או כינון המגע שנמשך והולך בין קוסיגין

לבין ג'ונסון, אולי יש יסוד לחשוב או לחשוש שעלול לחול שינוי גם בקווים

שנסתמנו עד עכשיו.

ומה היה עד עכשיו? - כזכור, ב- 19 ביוני, לפני

פתיחת העצרת, היתווה הנשיא ג'ונסון בנאום בטלויזיה וברדיו את הקווים הבאים

להסדר במזרח התיכון: (א). הכרה הדדית בזכות קיום של כל אומה; (ב). צדק לפליטים;

(ג). הבטחת זכויות השיט, וכאן הוא לא פירש שהכוונה גם לסואץ וגם למיצרי טיראן;

(ד). הגבלת מירוץ החימוש; (ה). עצמאות ושלמות טריטוריאלית. עקרון זה לדברי

הנשיא יכול להיות מובטח רק על בסיס של שלום בין הצדדים, וגבולות שיעניקו להם

בטחון. זה דומה אולי למה שדובר כאן, אבל בכל זאת יש הבדל בין דיבור לדיבור

ובין כוונה לכוונה. הנשיא הוסיף שיש להכיר בענין המיוחד של שלוש הדתות במקומות

הקדושים בירושלים.

עקרונות אלה מצאו ביטוי בהצעת החלטה אשר הוגשה

על ידי גולדברג לעצרת ב- 20 ביוני. הצעה זו קובעת שיעד העצרת הינו שלום בר

קיימא במזרח התיכון. יעד זה יש להשיג על ידי הסדרים שיושגו במשא ומתן בעזרת צד

שלישי. אנחנו אומרים שנדון על זה רק אם נשב ליד השולחן פנים אל פנים, אבל

מישהו אולי צריך לתת דחיפה לענין זה. לא נאמר שיהיה צעד שלישי אשר יקבע, יחליט

או יכריע, אם כי אינני מקבל על עצמי לומר דברים ברורים ובטוחים, שבאיזה שהוא

מקום לא מהלכת מחשבה כזאת. אינני חושד בגולדברג, אבל איש אינו יודע מה יכול לעלות אם יגיעו לדיבור כזה. בינתיים שמענו מסוריה אתמול, שהיא לעולם לא תנהל משא ומתן על שלום עם ישראל.

לפי נאומו של הנשיא, הסדרים אלה חייבים להיות מושגים על: (א) הכרה בעצמאות ושלמות טריטוריאלית של המדינות, כולל גבולות מוכרים, והסדרים אחרים לרבות הפרדה בין הכוחות ונסיגתם כדי להעניק למדינות בטחון נגד טירור, הרס ומלחמה. פירושו שדבר זה יכול גם להיות, שבאמצע יהיה איזה "באפר-זון", ויכול להיות שלא. על כך זה נקרא דיפלומטיה ודיבורים פוליטיים, כשאפשר אחר כך להוציא או להכניס כל מה שרוצים. (ב) חופש השיט; (ג) פתרון צודק והוגן של בעיית הפליטים. ביום ששי היה אצלי ניכסון, ובין שאר השאלות שאל גם על הפליטים ועל ירושלים, האם זה ענין למשא ומתן. גם בארבור היה נוכח באותה פגישה, ואמרתי שדווקא ענין זה של ירושלים איננו נתון למשא ומתן של "תן וקח". כמובן שאמרתי, שתהיה שמירה על המקומות הקדושים לכל דת ודת, עם כל הכבוד הדרוש; (ד) הגבלת משלוחי נשק לאזור. היו ימים שגם אנחנו טענו שיש לקבוע תקרה והגבלה, אבל השאלה מתי יכול לפעול דבר כזה, כאשר בינתיים מצרים ומדינות ערב אחרות תקבלנה נשק, או כאשר מדובר על האזור, האם זה כולל גם את אלג'יריה ואת תוניסיה, ויכול להיות שלא; (ה) זכות קיום לכל האומות הריבוניות, בשלום ובבטחון.

בסיכום, ארצות הברית תומכת במגמה לשלום ולהסדרי בטחון וחופש השיט. יחד עם זאת, היא דוגלת בעצמאות ובשלמות טריטוריאלית לכל המדינות, ופתרון צודק של בעיית הפליטים. גם אנחנו בזמנו דיברנו רבות על ענין השלימות הטריטוריאלית, אבל בכל מלה בנושא זה היום יכולים להיות מוקשים לצד זה או אחר. אפשר לומר כי העמדה האמריקנית, כפי שבאה לידי ביטוי, משאירה מקום רב לגמישות. עוד איננו יודעים מה היה בשיחות שבין ג'ונסון לקוסיגין. שמעתי אתמול ברדיו שהעתונות הרוסית הקדישה לפגישה זו בסך הכל 37 מלים, ובקצה התחתון של העמוד בעתון.

אשר לעמדת ברית המועצות - כולנו עקבנו אחרי הדברים, ושמענו את תוכן הנאום, אני פה רק מסכם. בישיבה הראשונה של העצרת הגיש ראש ממשלת בריה"מ הצעת החלטה המגנה את ישראל, תובעת נסיגת כוחותינו מהשטחים הכבושים ותשלום פיצויים. יש לציין שבנאום שנשא קוסיגין, נוסף להתקפה החריפה נגד ישראל, נכללו גם הנקודות הבאות: אין ברית המועצות מתנגדת לישראל כי אם למדיניותה; ברית המועצות מכירה בזכות קיום של מדינת ישראל; על המעצמות למצוא שפה משותפת כדי לתרום ליישוב הסכסוך בדרכי שלום. בהערכת עמדת הגוש הקומוניסטי יש לציין יוצא דופן של רומניה.

לגבי העמדה של בריטניה, כפי שבאה לידי ביטוי בנאום שר החוץ בראון בעצרת, ב- 21 ביוני, היא נבדלת מהעמדה האמריקאית בנקודות הבאות: בראון אמר במפורש שאין מלחמה צריכה להביא להתפשטות טריטוריאלית, פנה לישראל לא לספח העיר העתיקה - מעשה העלול לבדד את ישראל בדעת הקהל העולמית, והציע לשגר נציג או"ם למזרח התיכון במטרה להקים "צורה חדשה של נוכחות צבאית מטעם האו"ם" באזור, וכן כדי לחזק את מנגנון פיקוח האו"ם הקיים.

בינתיים ראינו בעתונות שהציבוריות בבריטניה לא קיבלה בסבר פנים ובשביעות רצון את הנאום של בראון. ווילסון ניסה לתקן את הרושם הזה בתשובות לשאלות בבית הנבחרים, ב- 22 ביוני, והוא השתדל להסביר שאין בדברי בראון משום קביעה סופית של ממשלת בריטניה בקשר לגבולות בכלל וירושלים בפרט.

בינתיים ביקר אצלי הלורד בותבי, שנחשב כידיד ישראל במשך הרבה שנים, וכידוע ידידות נבדקת דווקא בשעת צרה, ואינני יודע אם עמד במיבחן בשעת צרה, והוא ניסה ללמד זכות על וילסון, ואמר שווילסון כראש הממשלה לא יכול היה להסתייג לגמרי מדברי שר החוץ שלו. אני לא קיבלתי זאת ואמרתי לו, שאינני מתאר לעצמי ששר החוץ יגיד דברים שראש הממשלה או הממשלה אינם רוצים שיגיד. השגריר שלנו בלונדון מדווח שהגירסה שחברי הממשלה הבריטיים מנסים לטעת עכשיו, היא שכוונת בריטניה שהגבולות יהיו תוצאה של הסדר ולא של כיבוש

בלבד. אינני יודע אם המלה "בלבד" מתכוונת לשני הדברים. עמדת צרפת השתקפה בהודעת הנשיא דה-גול מה-21 ביוני ובנאום שנשא קוב דה מירווייל בעצרת ב-22 ביוני. יש לציין שהנאום בעצרת היה פחות שלילי מהודעת הנשיא. בשיחה שקיים עמו השר אבן ב-21 בחודש נתבקש שר החוץ הצרפתי לא לחזור על גינוי ישראל כתוקפן. דה גול בהודעתו לא היה כל כך איסטניסט. אמנם הוא לא חזר על הגינוי וקרא להסדר על דעת כל הצדדים, הדגיש שמועצת הבטחון, ולא העצרת היא הגוף שחייב לטפל בבעיה. בעתונות ובציבוריות הצרפתית ובקרב שרי הממשלה ישנה תרעומת על עמדת דה גול. אין לי רושם שלדה גול איכפת הרבה, כל זמן שהשלטון בידיהם. השרים לא ראו הצהרת הנשיא לפני שפורסמה. לפי אחד הדו"חות מתכוונים הצרפתים להצביע נגד ההצעה הסובייטית.

לגבי אירופה המערבית - יש להניח שרוב מדינות

מערב אירופה תנקוטנה בהצבעות עמדה זהה עם העמדה האמריקנית. עמדת מדינות סקנדינביה לא מצאה עד כה ביטוי חד משמעי, ופעולה מיוחדת נעשית על ידינו בבירותיהן. אבל כפי שאמרתי בתחילת דברי, עד לרגע האחרון, עד למנין הקולות ממש, קשה לדעת.

לגבי בירות אמריקה הלטינית - בעקבות פעולותינו

בבירות אמריקה הלטינית, מתברר שקיימת הבנה כללית לצורך להתקדם להסדר של שלום. עם זאת, אין עדיין בטחון מה תהיה עמדת מדינות אלו לגבי תביעה שכוחות ישראל יסוגו, אם תביעה זו לא תהיה מלווה גינוי ישראל כתוקפן. זאת אומרת, אם רוסיה ברגע מסויים תוותר על התוספת הזאת, והם עושים לעיתים דברים כאלה, כדי לקבל רוב להצעתה, ייתכן שאחרים יצטרפו.

צ'ילה ומכסיקו פתחו בגישושים לגיבוש הצעת החלטה

שתפשר בין ההשקפה האמריקנית וההשקפה הסובייטית. לפי כל הסימנים תהיה בהצעה כזו התייחסות לנסיגה ואנו פועלים כדי להבטיח שהצעד הקודם לכל הפרדה בין הכוחות

יהיה משא ומתן לשלום.

פעולתנו באפריקה בעיצומה. מספר מדינות, כגון: דהומיי, גאנה, מאלאווי, בוצ'ואנה, לסוטו, רואנדה, הבטיחו להצביע נגד ההצעה הסובייטית. הגיעה גם ידיעה שכל מדינות אוק"ם - (חוץ השנהב, קמ"א, קונגו (בראזאויל)...)

שר הבריאות י. ברזילי:

זו ודאי טעות.

המנכ"ל א. לבבי:

אני חושב שזו טעות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אבקש מד"ר הרצוג לבדוק זאת. יתר המדינות הן: סנגאל, וולטה עילית, מאדאגסקר, קאמרון, טוגו, קונגו (קינשאסה), גאבון, ניג'ר, צ'אד, דהומיי ורואנדה מתכוונות להתנגד להצעה הסובייטית. לפי אותה ידיעה נוטות מדינות אוק"ם להצביע נגד נסיגה בלתי מותנית. מאלפת במיוחד היתה שיחה ידידותית שקיימה חה"כ גולדה מאיר עם הופואה בואני, שר החוץ של חוף השנהב. הוא באמת ידיד, אם כי קודם היתה שמועה אחרת. לדבריו תתנגד ארצו להצעה הסובייטית והוא משתדל להשפיע על ארצות אוק"ם. מקווה לעמדה חיובית מצידן, אך התוצאה תלויה בעמדת מדינות אמריקה הלטינית וארצות אירופה הנייטרליות, כסקנדינביה. הוא הוסיף שבשלב זה, הלך הרוחות בקרב האפריקאנים הינו לקבל הצעה שתצטמצם לנסיגה. הרושם של הדברים שהרישא לא כך כך הולמת את הסיפא, העניין הזה טרם ברור.

מוקדם להעריך את עמדת מדינות אסיה, אף על פי שלפי נסיון העבר יש להניח כי מדינות כגון: הודו, פאקיסטן, אפגניסטן וכו', ינקטו עמדה שלילית כלפינו, ואילו אצל אחרים תהא הנטיה הכללית לנקוט עמדה נייטרלית. עם זאת יש להצביע על התופעה החיובית המיוחדת במינה של הודעת הנסיך סיהאנוק מקמבודיה, שדיבר על משא ומתן ישיר. קיימת אפשרות כי ארצות הברית תצליח לרכוש מספר מדינות באסיה לתמיכה בעמדתה, אך אין בטחון, ביחוד לא עכשיו, כאשר קיימות שיחות בין שני הצדדים האלה, ואנחנו לא יודעים מה תוכנן, וכל הנבואות הן בגדר של ניחושים. כאמור מונחות בפני העצרת שתי הצעות החלטה - סובייטית ואמריקנית.

בשלב זה נראה שלהצעת ההחלטה הסובייטית בצורתה הנוכחית (גינוי ישראל כתוקפנית וקריאה לנסיגה ופיצויים), אין סיכוי לזכות ברוב של שני שלישי. במידה והסובייטים ימתנו הצעתם (ויתור על גינוי ופיצויים), ייתכן ויקל עליהם לגייס תומכים ונמנעים נוספים. משימתנו היא להבטיח שלישי חוסם לכל מקרה.

אך להצעה האמריקנית אין, לפי ההערכות בניו יורק סיכוי לזכייה ברוב של שני שלישי.

בנסיבות אלו מנסרים באוויר ניסוחים שונים מטעם קבוצות שונות של משלחות. האלמנטים העיקריים בהם: (א) החזרת הכוחות קשורה לנכונות הצדדים להידברות; (ב) הבטחת הזכויות של האוכלוסיה האזרחית ובמיוחד דאגה לפליטים. - בענין הפליטים עוד נדבר, כי כתבים מצלמים וכותבים, וזה גורם לנו צרות; (ג) מעמד המקומות הקדושים בירושלים; (ד) מינוי אישיות להכשרת הקרקע להסדרים בין הצדדים. זה דבר שקנה לו שביתה במוחותיהם של הצדדים הנייטרליים כביכול; (ה) העברת המשך הטיפול במועצת הבטחון; (ו) כינוס ועידה במתכונת ועידת ג'נבה, זו שמטפלת בענין וייטנאם, נדמה לי כבר קרוב לשלוש שנים.

טרם התגבשו הצעות ומוקדם לקבוע באיזה צירוף יופיעו האלמנטים הנזכרים לעיל, כי לגבי ששה הסעיפים האלה יכולים להגיד שאולי על שלושה או על ארבעה מהם יכולים למצוא פשרה. אינני יכול עכשיו, אלא לדווח על המצב לפי המיברקים והידיעות שבידינו עכשיו. הכל נמצא במצב נזיל. ייתכן שכל מיברק מושפע מהשיחה האחרונה שהתנהלה שם. אנחנו יודעים שצרפת, דרך השגרירים שלה, פועלת בארצות השונות.

האמריקנים סבורים כי לאחר שהעצרת תדחה את ההצעה הסובייטית, ומבלי שתעמוד להצבעה ההצעה האמריקנית, קיים סיכוי שהעצרת תסתפק בהחלטה למינוי אישיות שתפעל להכשרת הקרקע להידברות בין הצדדים במישרין, באמצעות האו"ם. זה יותר גרוע, כי אז זו לא סתם אישיות, אלא מישהו באמצעות האו"ם.

ביממה האחרונה הוחל בשיחות בין האמריקנים לבין גורמים מערביים ידידותיים בדיונים, לגבי גיבוש הצעת ההחלטה לפי העקרונות הבאים: א) מועצת הבטחון תתבקש למנות מדינאי בעל שיעור קומה עולמי לבוא במגע עם הצדדים להשגת הסדר צודק מושתת על ההנחות הבאות.

שמעתי שהכוונה למי שהיה פעם נשיא שוויצריה.

המנכ"ל מר א. לבבי:

יש להדגיש שדבר זה מאוד סודי.

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

בשוויצריה כל חבר ממשלה, אחת לשבע שנים הוא

נשיא.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אינני מכיר את האיש, אבל אינני תולה תקוות רבות

בענין הזה בכלל.

(ב) החזרת הכוחות קשורה בהפסקת מצב המלחמה.

אנחנו מדברים על חוזי שלום, ופה מדובר על הפסקת לוחמות.

השר מ. בגין:

מדובר על מצב לוחמה.

המנכ"ל מר א. לבבי:

זה הבסיס המשפטי שעליו מסתמכים בקשר לתעלת

סואץ.

ראש הממשלה ל. אשכול:

(ג) כיבוד גבולות בינלאומיים; (ד) שמירת זכויות

בינלאומיות, על סמך הסדרים המיועדים להבטיח ענייני בטחון חיוניים. פה יש תוספת למה שאנחנו אמרנו במשך עשרים שנה...; (ה) זכות של המדינות לעצמאות ולשלום. בעצם, אם נאמר בסעיף קודם, שהחזרת הכוחות קשורה במצב לוחמה, זה אותו הדבר; (ו) כיבוד זכויות השיט החופשי; (ז) דאגה לפליטים; (ח) עדיפות לפעולות הפיתוח על מירוצי יורן; (ט) קביעת הסדרים בינלאומיים מתאימים והבטחת ההסדרים המוסכמים.

בסיכום ניתן לאמור כי האופנסיבה המדינית

הסובייטית לא הוכתרה עד כה בהצלחה, ויש יסוד לתקווה שהיא תיכשל. אני הייתי מוסיף, שאולי הם בעצמם ידעו זאת, התחילו בקולי קולות, ואחר כך התחילו לרדת, כדי שבכל זאת יישאר להם משהו, גם כלפי עצמם וגם כלפי הערבים. ייתכן גם שמצב זה

הביא את הסובייטים להסכים לפגישה עם ג'ונסון. זה הכל השערות כמובן, אפשר לבנות על זה ואפשר לא לבנות על זה. מצד שני, גם בקרב ידידים ונייטרלים קיימות מחשבות רבות שהינן בבחינת מכשולים. הפעולה המדינית באו"ם ובבירות במלוא עיצומה.

מחוץ לפעולת משלחתנו באו"ם ופעולת נציגויותינו ברחבי תבל, נשלחו שליחים לפעולת הסברה: ח"כ צדוק לסקנדינביה ולאוסטריה; ח"כ שמעון פרס לגרמניה ולצרפת; ח"כ דינשטיין למזרח אפריקה ואיראן; מר משה לשם למערב אפריקה - הוא היה אתנו בזמן ביקורי באפריקה ונוכחתי שיש לו שם היכרות רבה.

המנכ"ל מר א. לבבי:

הוא היה השגריר שלנו בקונגו - ליאופולדוויל,

ומכיר את כל הנשיאים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

כמו כן נסעו ה"ה יעקב צור ויצחק הרכבי לאמריקה

הדרומית. וח"כ יצחק נבון לאסיה. זה היה בגדר סקירה כללית על סמך החומר שישנו בידינו.

565. המצב בגדה המערבית;

566. איחוד ירושלים;

567. ארמון הנציב בירושלים;

568. הטיפול במקומות הקדושים;

569. הסברה בחו"ל;

ראש הממשלה ל. אשכול:

ישנן כמה בעיות שהאמריקנים מעלים באוזנינו כנקודות העלולות לחבל בעניינינו בעצרת והתובעות טיפול מיוחד מצדנו והן: בעיית ירושלים, בעיית הפליטים החדשים בגדה המערבית ובעיית ארמון הנציב, על זה עוד נדבר.

אתחיל בנושא שבין כה היה עלינו לדון בו, וזה בקשר לחוקים שדחינו את הבאתם לכנסת לשבוע זה, בגלל ישיבת העצרת בשבוע שעבר. החוקים הם: א) מתן סמכות לשר הפנים לאחד שטחים מוניציפליים ללא צורך בפרוצדורה הרגילה בחוק העיריות, וכאן הכוונה לאיחוד ירושלים; ב) החלת המשפט הישראלי על השטחים החדשים; ג) מתן סמכות לשר הדתות להבטיח הגישה החופשית למקומות הקדושים ושמירת אופיים המיוחד.

פה הייתי מבקש עוד הפעם את שר המשפטים, בקשר עם הקשיים והלחץ שיש שם, ואנחנו שומעים על לחץ כזה גם בלונדון - ואני מודה שתוצאת הלחצים האלה עלולה לפעול גם לצד זה וגם לצד זה - לבדוק את הענין, והייתי רוצה לשאול אם הכרחי באמת חוק ואין להסתפק רק בצו שלפיו אפשר לעשות את המלאכה. האמריקנים כזכור תבעו מאתנו לא לחוקק החוק הנוגע לירושלים לפני פתיחת העצרת. במשך השבוע האחרון התקיימה שיחה בין השר אבן לבין ראסק, שבה ציין ראסק כי פעולה שלנו כלפי ירושלים עלולה לעורר אנטישמיות. היתה גם הודעת שר החוץ הבריטי בראון בעצרת, שעליה הגיב שר החוץ בהודעה חד משמעית, כי ירושלים מאוחדת.

וילסון, בשדר אלי על ידי איש ביניים, מודיעני כי "בהסדר שייקבע בסופו של דבר יהיה צורך לספח חלקים שונים לישראל לצרכי בטחון וכי גם איחוד ירושלים יוכל להתבצע במסגרת זו". וילסון מדגיש כי נעשה מישגה אם נבצע סיפוח חד צדדי על ידי תחיקה, שכן לשם איחוד מינהלי איננו זקוקים לכך, ורק נסעיר את הרוחות נגדנו. הוא רצה בזה להמתיק קצת את דברי בראון בענין זה בעצרת.

ייתכן שאינם יודעים את המצב המשפטי והחוקי, ולכן שאלתי מה ששאלתי קודם בענין זה את שר המשפטים.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אולי אפשר למצוא דרך כזאת במסגרת החוק הקיים?

ראש הממשלה ל. אשכול:

עלינו להחליט היום מתי להעביר את שלושת החוקים, ובמיוחד החוק המסמך את שר הפנים לגבי ירושלים. האם לעשות זאת השבוע בכנסת? מכל מקום, אם אנו מחליטים להעביר את החוקים השבוע, בדעתי לכנס קודם לכן את הפטריארכים מהעיר העתיקה ולהבטיח להם פומבית כי נוסיף לעשות הכל להבטחת השמירה על המקומות, ולהודיעם כי הנני מוכן לשמוע הצעות מהם לגבי הסדרים בתוך המקומות, שכן הניהול הפנימי וקביעת הסדרים בתוך הבניינים יופקד בידי הנוצרים. הודעה דומה אמסור לאנשי דת מוסלמים.

שנית יש להבטיח מפני הבלטה בעתונות על ענין ירושלים, ובתוך זה לבקש את ראש העיר, מר טדי קולק, ואת הרשות הצבאית להימנע מהודעות. יתר על כן, עלינו לפעול למניעת נאומים עד כמה שאפשר, בכנסת, בקשר לקבלת החוקים, ולדחות זאת לזמן אחר.

אגב, נאמר לי כי מתוך הצורך להיפגש בכל פעם עם העתונאים, בייחוד כאשר צריך לבקש מהם לא לפרסם דברים, שזה קצת מוגזם, שמתוך שאנחנו חרדים יותר, נפגשים שניים שלושה או ארבעה שרים עם העתונאים. שוקן מ"הארץ" תמיד ירטון, ואולי צריך להסתפק בכך שבכל פעם שר אחד ייפגש עם העתונאים.

ועוד שני סעיפים, והאחד זה ארמון הנציב. לגבי ארמון הנציב - כזכור, ההחלטה היתה כי במסגרת השגת הסכם כולל עם האמריקנים על המדיניות, נהיה מוכנים להחזרת בול לארמון הנציב, בתנאי שיפעל משם רק במסגרת החלטות מועצת הבטחון להפסקת אש, ולא בענייני שביתת נשק. הן או תאנט והן גולדברג לוחצים על השר אבן לבצע החזרה, והשר אבן עיבד יחד עם גולדברג טיוטה להחלפת מכתבים.

השר מ. בגין:

את המשפט הקודם השמיע שר החוץ באוזני או תאנט?

ראש הממשלה ל. אשכול:

כך החלטנו פה.

מזכיר הממשלה י. עוזאי:

זו היתה חזרה על ההחלטה.

שר הבטחון מ. דיין:

זה לא אומר שהסכמנו. עד כמה שאני זוכר, לא זה היה הסיכום. אולי היה במקום אחר סיכום אחר.

ראש הממשלה ל. אשכול:

במכתבנו אליו, לאחר תיאור הרקע על הכיבוש הירדני של ארמון הנציב וגירוש כוחותיהם, ולאחר שנציין כי איפשרנו לבול לפעול ממקום אחר, נאמר, שאם או תאנט חושב שהסידורים הקיימים אינם מספיקים לבול למלא

תפקידיו בקשר להפסקת האש, היתה ישראל מוכנה לשוחח אתו (עם בול) לשם ביצוע ההחלטות על הפסקת האש, על סידורים מעשיים שיאפשרו לו גישה הולמת לארמון הנציב. יש הבדל אם אומרים שאנחנו מחזירים את הארמון, וזה יכול לעבור מדור לדור, או שאומרים שנותנים לו גישה בקשר לתפקידו, לפיקוח על הפסקת האש ברמה או במקום אחר. המדובר פה בגישה לארמון הנציב, אם כי מהותית, פירושו של דבר שהוא ישכון בבית.

בטיטה להצעת התשובה של המזכיר הכללי אלינו, מאשר הוא קבלת מכתבנו ומודה על החלטת ממשלת ישראל להיכנס לשיחות עם בול בהתאם לנ"ל. עלינו להחליט כאן אם להמתין, כי זה פירושו למשוך ולהגיד שיכולה להיות דרך שלישית, שמוכנים לתת כל מה שהוא רוצה, אבל לאו דווקא בבית הזה, או לגשת לסידור המוצע.

ועוד דבר שלוחץ עלינו מאוד, ואנחנו צריכים פה בישיבה להבהיר את הדבר ולהחליט ברורות, מאחר שאצלנו יש התרוצצות ויש כמה דעות בענין הפליטים. קיימת תעמולה גוברת והולכת בעולם לגבי יציאת תושבים במספרים גדולים מהגדה המערבית, שם מתרוצצים עתונאים וצלמים, וזה קצת פוגע בסימפטיה שהיתה לנו בהתחלה. אם מפרסמים צילומים מגדות ההרוסה, או בתים הרוסים בקלקיליה, זה עושה רושם, אבל יש אולי מישהו שדואג לכך, לצלם דווקא שיירה של פליטים שעוברת את הירדן. הידיעות על סילוק תושבים והריסת בתיהם באזורי ספר מעוררות ביקורת חריפה עלינו. בענין זה נשמע דין וחשבון משר הבטחון, ונחליט אם יש מקום להודעה פומבית נוספת בנושא זה. יש ודאי אנשים שמנימוקים שונים רוצים לעזוב ולהצטרף אל משפחותיהם, אבל כאשר זה מצטבר יחד ומופיעים צילומים כאלה, והדברים האלה מודגשים במיברקים שמגיעים מאנשינו. אולי נחליט אם כדאי לאחר ישיבה זו לפרסם הודעה רצינית בעלת תוכן שמתארת את הענין כפי שאנחנו יודעים אותו.

המנכ"ל מר א. לבבי:

כרגע הגיע מיברק באותו נושא משר החוץ בניו יורק

לראש הממשלה. ראשית, הענין הזה, מה שמכנים בעולם "הפליטים הערבים החדשים", מקיף את העתונות העולמית, וזה מגיע לא רק מניו יורק, אלא גם מפאריס וכל הבירות המערביות. שנית, ענין זה הפך בעצם לנימוק המרכזי באומות המאוחדות לתבוע את הנסיגה, וביניהם גם כאלה שאינם קשורים בענין הנסיגה מראשיתו, אלא שהם פחות או יותר נייטרלים או בעלי עמדה חיובית לעניינינו. הטענה המובנת היא, שאם כיבוש ישראלי מביא לחיזיון כזה של היווצרות בעיית פליטים חדשה, סימן שאין להשאיר שטחים אלה תחת פיקוח צבאי.

שלישית, במידה שהיה צורך, ובעצם לא היה צורך,

לרתום את העתונות של המדינות הידידותיות סביב בעיית הפליטים בכללותה, כאיזה שהוא גורם במזרח התיכון, הרי התופעה הזאת מחמירה את הדגש הזה.

ברצוני להקריא בפניכם מברק שהגיע לפני שעה, על

נוסח הודעה רשמית משר החוץ האיטלקי, פאנפאני, לשר החוץ אבן. להלן נוסח ההודעה של פאנפאני: "פאנפאני קיבל דו"ח משגרירות איטליה בעמאן שיציאת האוכלוסיה מהגדה המערבית הגיעה למימדים טרגיים. פליטים טוענים שהם נאלצים לעזוב כי לא יכולים לקבל, לא מזון ולא עבודה. הם מנושלים מבתיים והחיילים שודדים את רכושם. דו"חות אלה מתאשרים לא רק על ידי עתונאים, אלא גם על ידי אנשי הסגל הדיפלומטי. השגריר בעמאן מוסיף שליציאה זו יש השלכות מרחיקות לכת לא רק בתחום האנושי, אלא גם בתחום המדיני. הוא מציע להשפיע על ישראל לנקוט בצעדים מידיים להפסקת היציאה והתנאים הכרוכים בה לפני שתגיע למימדים כאלה שתהיה לה מסקנות מכריעות על כל סיכויי ההסדר באיזור. פאנפאני מוסיף שהוא מעדיף לא לעורר הנושא בעצרת. הוא יודע שמלחמה כרוכה בסבל אנושי, אך בתור ידיד מיעץ לנו להבין חומרת המצב שנוצר, בשביל ישראל ומעמדה בעולם." אחר כך הוא מביא הצעה שאינה מתקבלת על הדעת, שתצא מיד ועדה בינלאומית לשטח ותבחון את העובדות ותברר את הנתונים שיקבעו את היציאה מזרחה ואת החזרה מערבה.

אבל אם נשים הצעה זו הצידה וניקח את התיאור

שמגיע עכשיו, אני חושב שדבר אחד ניתן לקבוע בוודאות, הבעיה איננה עוד בראש וראשונה בעיית הסברה. מותר להביע ספיקות לגבי יכולת ההסברה שלנו להתגבר על

הבעיה. הנה למשל, אם לקחת דוגמה משטח ההסברה, לענין זה נרתמו כל רשתות הטלויזיה וכל הפרשנים והעתונאים שעד לפני שניים שלושה ימים הלכו אתנו עד הסוף. הבעיה איננה עוד בעייה הסברתית, אלא היא הפכה לבעייה מדינית בראש ובראשונה, ובתור כזאת, אני מציע שידונו עליה.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מבקש להעיר לסדר. אני מציע שבענין כל כך יסודי נתחיל את הדיון בממשלה בהודעת שר הבטחון ולא בהודעת פאנפאני לשר החוץ. אני מציע שנדון בזה ויתנו לי להתחיל ולפתוח בדיון, ולא נפתח אותו בהודעת פאנפאני. לא פאנפאני צריך למסור לי מה שקורה בישראל.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני לא מבין מה נימת הרוגז, מסרתי דברים כפי שמגיעים אלינו, ועכשיו אנחנו נדון בזה.

שר הבטחון מ. דיין:

השאלה הזאת היא שאלה יסודית מאוד ורצינית, וביכולתה הטכנית של הממשלה להחליט כך או אחרת, ואין כל קושי למנוע דבר זה או אחר מהמתרחש.

הבעיה לדעתי מורכבת משלושה חלקים. חלק אחד, של תושבים ישראלים שאינם פליטים, שעזבו או אולי יעזבו בעל כורחם ובניגוד לרצונם, עקב מאורעות המלחמה. בענין זה כתבתי מכתב דחוף לרמטכ"ל, לפני יומיים: "אבקשך לברר ולהודיעני: א. מי הורה לפוצץ בתים בקלקיליה ומה היו הסיבות לכך; ב. מי לקח ומה גורלם של הצעירים שהוצאו מטול כרם על ידי יחידת צבא. אבקשך להמציא לי את תשובותיך לשאלות אלו עד יום א', 25.6.67, בצהריים, כי אזדקק להן בישיבת וועדת השרים לעניני בטחון שתתקיים בשעה 18.00 באותו יום." אני הייתי בטול כרם,

ושם נמסר לי על הצעירים שהוצאו על ידי הצבא.

נוסף לקלקיליה ישנם עוד ארבעה כפרים בסביבות לטרון: עמוואס, יאלו, דיר חנא ובית נובא, שהם מפונים ופוננו מתושביהם בעזרת ובגלל הלחץ שלנו. אני מזכיר כפרים אלה, כי אני מציע לדון בזה. כאשר שאלתי את הרמטכ"ל על קלקיליה, כללתי גם כפרים אלה.

התשובה שקיבלתי מהרמטכ"ל היא:

1. קלקיליה וצופין היו יעדי חטיבה 5 ב- 6 ביוני 1967. בעיר קלקיליה נתקלו כוחותינו בהתנגדות עיקשת ביותר, כולל צליפות מרובות מבתי העיר.

ההוראות שניתנו על ידי המח"ט תוך כדי לחימה ובשלב הטהור, היו כי כל בית שממנו צולפים או שבו נתגלו חיילים ו/או נשק חבוי לאחר פירסום ההוראות להתמסר ולמסור הנשק, יפוצץ על ידי החבלנים. בתום יומיים, (ב- 8 ביוני) שונתה הוראה זו וצומצמה לאישור הריסת הבתים רק באותם מקרים בהם נפתחת מהם אש על כוחותינו, ואכן הריסת הבתים (כ- 50% מבתי הכפר) בוצעה כולה עד ה- 8 ביוני 1967.

איני רואה פגם בהוראות הנ"ל שהוצאו על ידי המח"ט.

2. אשר לצעירי טול כרם. בעת כיבוש טול כרם נעצרו ונישבו חיילים, אנשי מח"ל (ואזרחים) שהיה חשד לגביהם כי הם אנשי צבא שהורידו מדיהם. הם הועברו למיכלאות שבויים חטיבתית ומשם למחנה השבויים בעתלית. בעתלית נמצאים עתה 44 איש הטוענים שהם אזרחים תושבי טול כרם, מהם כ- 30 בגיל 16 עד 35. מטכ"ל/אמ"נ עוסק עתה בחקירתם ומיונם כדי לקבוע אם אכן אזרחים הם.

אגב, בסך הכל נמצאים במחנה עתלית כ-1000 איש הטוענים לסטטוס אזרחי. הוראותי הן, שכל אלה אשר ייקבע בחקירתם שהם אזרחי הגדה המערבית או הרצועה - למעט אזרחים מצריים, עיראקיים וסוריים - ישוחררו.

אלה הם לדעתי כמעט הפעולות היחידות שנעשו נגד אזרחים ערביים בגדה המערבית בצורה נמרצת, שהביאו או עלולות להביא לכך שתושבים ערביים יהפכו לפליטים נוספים בעל כורחם. מתושבי קלקיליה יש 12 אלף איש שלא עברו לירדן, והוא הדין ביחס לתושבי הכפרים של מובלעת לטרון.

ביחס לשני המקומות האלה, קלקיליה ולטרון, אפשר להחליט להחזיר את התושבים למקומותיהם. פרט לאלה שעברו לגדה המזרחית, יש להניח שאלה שברחו לגדה המערבית יחזרו. אפשר להחליט היום שתושבי קלקיליה יחזרו, כי קלקיליה ריקה, יאלו ריקה, לטרון ריקה וגם עמוואס ריקה, ואנחנו בינתיים משקים את הפרדסים שלהם. 50% של הבתים נהרסו אבל הם ישמחו מאוד לחזור.

השאלה שעומדת לדיון לדעתי - לא ידעתי שזה יעלה לדיון כאן, חשבתי שהשאלה תידון בוועדת השרים לענייני בטחון, אם הממשלה תחליט להעביר את הדיון בשאלה לוועדה, אשמח על כך, אבל בינתיים יש גם הצעה לסדר היום של הכנסת בשאלה זו, וכבר היתה הצעה אחת בשאלה זו, ועל כן צריך לדון בזה. השאלה היא אם אנחנו רוצים, לאחר מה שנעשה תוך כדי פעולות הקרב, ומה שנעשה - נעשה, אינני טוען נגד מה שנעשה, בכל אופן לא ליד השולחן הזה, במצב שאנחנו עומדים בו היום, אנחנו יכולים להחזיר תושבים לכפרים האלה, ולהישאר בגבול שבין הכפרים האלה לבין לטרון, עם המובלעת של לטרון, ולומר שאיננו מחזירים את התושבים לשלושה הכפרים האלה של מובלעת לטרון, ואפשר להחליט לאפשר לאנשי קלקיליה לחזור. אז בכל זאת יש פליטים, והפליטים האלה הולכים לכתבים זרים, בין בצד זה של הגדה או בצד האחר של הגדה, והם אומרים מה שאומרים. לא שמעתי טענות על כך שהעמידו ערבים אל הקיר וירו בהם. לא שמעתי טענות שאנסו נשים, פה מדובר על הריסת בתים וכו', פעולות שנעשו תוך כדי הקרבות. בקבוצה זו של כפרים יכולים להגיע ל-20 אלף פליטים, ואפילו יותר מזה, והשאלה לדידנו היא, להחזיר אותם למקומותיהם, או

להפוך שטחים אלה לשטחים ישראליים, וכאשר קובעים את הגבול בין הגדה המערבית והגבול הישראלי - להעתיק את הכפרים האלה.

יש קבוצה שניה של ערבים שעוברים מרצונם החופשי, ויש בידינו למנוע זאת על ידי זה שלא ניתן להם באופן בסיסי לעשות זאת.

במחנה הפליטים ביריחו היו 65 אלף פליטים וכ- 5000 תושבים שאינם פליטים. מאלה שאינם פליטים לא עבר איש לירדן, מבין 65 אלף הפליטים - 50 אלף עברו למחנה הפליטים בעבר השני, ובמחנה ביריחו נשארו 15 אלף. אני שאלתי מדוע הם עברו, ומתברר שזה בעיקר בגלל שתי סיבות. האחת, משום שכפליטים הם מקבלים מנת מזון בצד השני בדיוק כמו שהם מקבלים כאן. זאת אמר לי מנהל מחנה הפליטים הערבי שממנו קיבלתי את הפרטים והמספרים. מדוע הם צריכים לשבת במחנה פליטים תחת ממשל צבאי של אביב ברזילי, כאשר הם יכולים לעבור לצד השני ולקבל במחנה שם את מנת המזון? זה לא כרוך אצלם בשום קושי.

הסיבה השניה, יש אחוז גדול ביניהם שבצורה זו או אחרת מקבלים תמיכה כספית מקרובים שלהם בארצות ערביות אחרות, בעיקר מכווית, וזה חל גם על הפליטים במחנות, וגם על פליטים אחרים, בעיקר בעלי מקצוע, כמו מורים, עורכי דין וכדומה, שבזמנו עברו לכווית, והם שולחים לקרוביהם כאן עזרה כספית. אם הקרובים נשארים במדינת ישראל, עזרה כספית זו נמנעת מהם.

נוסף לזה יש לתושבים האלה חשבונות בבנקים של עבר הירדן. יש להם פנקסי שיקים של בנקים בעמאן, ואלה לא יעבירו הנה אף פרוטה. כאלה ישנם גם ברצועת עזה, אבל שם עוד לא ביררתי את המספרים. אני מעריך שבגדה המערבית זה כולל ממחנות הפליטים אולי כ- 40% מהמשפחות שבצורה זו או אחרת קשורים בזה. אינני מתכוון כאן ל- 40% מהנפשות, כי אם נניח שבממוצע יש 8 נפשות במשפחה, זה לא 40% מהנפשות, אלא 40% מהמשפחות שקשורות בצורה זו או אחרת בעזרה כספית מקרוביהם בכווית. ברמאללה ובשכם אמרו לי שזה למעלה מ- 50%. לגבי ירושלים, אני מניח שהיא תהיה ישראלית, ואז זה לא רלבנטי.

הקבוצה הראשונה היא של פליטים שעוברים ממחנה למחנה, בעיקר ליד הגבול ביריחו, עוברים מצד זה של הירדן לצד השני של הירדן. 50 אלף עברו ממש 20 מטר לצד השני של הירדן למחנה הפליטים, שבו יש אפילו אותו רישום. הקבוצה השנייה - אלה שקשורים בתמיכה הכספית מבחוץ.

כמובן שכל הפליטים, גם 50 אלף אלה שעברו למחנה הפליטים בצד השני, מספרים סיפורי זוועה, ומדוע לא? עובדה היא שאף אזרח ערבי מתושבי יריחו לא עבר לצד השני, כי שם לא היתה מלחמה. הוא ממשיך לעבד את החלקה שלו.

[illegible]

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני התכוונתי השבוע לקיים ישיבה של ועדת השרים

לענייני בטחון, השאלה אם הממשלה רוצה שסעיף זה יידון כאן, או יועבר לשם.

שר העבודה י. אלון:

אני תומך בהצעה להעביר את הדיון לוועדת השרים, כי זו שאלה טיפוסית שבה צריך לדון בוועדת השרים לענייני בטחון.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מעמיד הצעה זו להצבעה, כי אחרת נבזבז על כך את כל ישיבת הממשלה. נדמה לי שיש הגיון לדון בכך בוועדה, כי יש עוד שתיים שלוש שאלות הקשורות בזה, שבהן נצטרך לדון בוועדה.

שר השיכון מ. בנטוב:

אני נגד, כי זה מחסל את הממשלה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אז אל תקימו ועדות, לא יהיה ויכוח, נצביע.

השר י. ספיר:

אם כן, אני מבקש להקדים את ישיבת ועדת השרים לענייני בטחון, כי הבעיה של קלקיליה והכפרים האלה היא די דחופה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

כבר נקבעה ישיבת הוועדה ליום רביעי. אבל קודם כל עלינו להחליט אם דנים בזה כאן או לא.

השר מ. בגין:

אם חברי הממשלה שאינם חברי הוועדה, אחרי ששמעו את סקירת שר הבטחון, רוצים לקיים בענין זה דיון בממשלה, אני מבקש לא להצביע, אלא להיענות לבקשה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

זו הצעה מאוד דמוקרטית ומאוד אנושית, אבל אז אני מבטיח לך שלא יהיה שום דיון בוועדת השרים לענייני בטחון. גם השרים שאינם חברים בוועדת השרים לענייני כלכלה לא יודעים את הכל, ובכל זאת צריכים להחליט. אין לי אלא להצביע.

השר א. ששור:

ממתי שאלת הפליטים היא שאלה בטחונית?

ראש הממשלה ל. אשכול:

אין מקום לשאלות, השאלה היא של חוות דעת, אנחנו

נצביע.

שר השיכון מ. בנטוב:

במצב כזה אינני מקבל על עצמי אחריות קולקטיבית.

ה צ ב ע ה:

בעד ההצעה לדון בשאלת הפליטים בישיבת הממשלה - 6 קולות;
נגד ההצעה להעביר הדיון לוועדת השרים לעניני בטחון - 5 קולות.

שר המשטרה א. ששון:

אנחנו צריכים לקבוע מה הסמכויות של ועדת השרים

לעניני בטחון.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אינני מוכן לזה עכשיו, תעמיד זאת על סדר היום.

שר המשטרה א. ששון:

זה נמצא בסדר היום וצריך לדון על זה. אתה רוצה

שאלך לעתונאים, אם אני רוצה לחוות דעה בענין הפליטים?

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מבקש לא לדון בזה ברוגזה, הוחלט שדנים על

זה פה. לא אני הקימותי את ועדת השרים לעניני בטחון, הממשלה הקימה, ואם רוצים

לדון על סמכויותיה - נדון. תמיד אפשר לערער על קיומה של כל ועדה, לא רק זו.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני מבקש לדעת אם אנחנו דנים רק בענין הפליטים, או בכל העניינים שנכללו בסקירה.

שר הבטחון מ. דיין:

אם הדיון כולל גם את ענין ארמון הנציב, אני רוצה להוסיף אינפורמציה בענין זה.

שני דברים, ראשית, ביחס להצעה. עד כמה שאני זוכר, בדיון בוועדת השרים לענייני בטחון התגבשה הצעה שאמרה, שאם נגיע להסכם כולל עם האמריקנים איך לגשת לפתרון הבעיות, לא נעשה מארמון הנציב מיכשול שיפוצץ את המשא ומתן עם האמריקנים, בתנאי שמוסכם על שני הצדדים, גם על או תאנט וגם על בול, שהחזרת ארמון הנציב לאנשי האו"ם, אין פירושה הסכמה לסטטוס שלהם בענין שביתת הנשק או ירושלים, דברים שאינם מסמכותו של או"ם, אלא אך ורק בסטטוס שלהם לגבי ביצוע הפיקוח על הפסקת האש בהתאם להחלטות מועצת הבטחון. זאת הם עושים היום בגבול הסורי, ובגבול הסורי בלבד.

דבר שני, לפני איזה ימים פנה אלינו בול עם רשימה של אי אלו מישאלות: (א) חופש תנועה לכל המשקיפים בגדה המערבית יום ולילה, משום שהם צריכים לפקח; (ב) חופש תנועה בארמון ואל הארמון; (ג) תעודות עוצר למעבר בשעות העוצר בעיר העתיקה; (ד) להחזיר לו כמובן את ארמון הנציב; (ה) קבלת ההודעה או תאנט להמשיך בהחזקת שומרים שלו ליד הארמון, מאחר שזה רכוש של האו"ם, ואז אנחנו לא נוכל להיכנס לשם.

על כל התביעות האלו אמרנו: לא. מסרנו לו שעל יד ארמון הנציב יש שמירה של המשטרה הצבאית שלנו, ולא יכולה להיות שמירה של האו"ם פה, הם לא מהווים כוח משטרה בישראל. לא חופש תנועה בגדה המערבית ולא חופש תנועה בירושלים, כי לא קיים יותר הסכם שביתת הנשק, וזה מוסכם גם על הצד השני.

דבר שני, מה שהם רוצים ומה שדרוש להם לפיקוח על

הפסקת האש בינינו ובין סוריה, חופש תנועה בינינו ובין דמשק יום ולילה, וכל הכרוך בזה.

ביחס לארמון הנציב - אם הם רוצים להוציא משם את

הרכוש שלהם, יש להם שם רכוש ארכיברי - יבואו ויוציאו. אם הם רוצים לבוא ולאמוד את הנזקים על מנת שנוכל לשלם להם פיצויים, גם זאת איננו מונעים.

הדרישות האחרות שלהם הם בניגוד גמור לאותו

סטטוס שאליו אמרנו שאנחנו מוכנים לחזור. זה לא יותר מבנין, אמנם בנין מפואר, אבל אינו כרוך בסטטוס מסויים, אבל הם הצמידו בקשות שמבחינת המגמה הן ברורות לגמרי. לדעתי לא צריך לתת להם את ארמון הנציב, אם יהיה הסכם חדש - יהיה הסכם.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

האם בקו הפסקת האש בינינו ובין ירדן אין להם

מה לעשות?

שר הבטחון מ. דיין:

לא, ירדן לא פנתה ואנחנו לא פנינו, והם לא

נמצאים שם. הוא הדין ביחס למצרים.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אתה אומר שאנחנו מוכנים לשלם להם פיצויים על

הנזק. האם ברור שאנחנו גרמנו את הנזק?

שר הבטחון מ. דיין:

אם אתה שואל על העמדה כלפיו, אמרנו שאנחנו

מינינו ועדת חקירה

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

אנחנו שמענו כאן דין וחשבון על שיחות עם חברי

קבוצת העבודה בארה"ב, בראשותו של מק ג'ורג' בנדי. האם קיבלנו איזו אינפורמציה?

ראש הממשלה ל. אשכול:

התשובה שלילית.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

שאלה לשר הבטחון: האם גנרל בול פנה לצבא או פנה

לממשלה? והאם התשובה שניתנה לו היתה על דעת הממשלה או שהצבא החליט על זה?

שר הבטחון מ. דיין:

אם משרד החוץ זה ממשלה והצבא איננו ממשלה, הוא

פנה לממשלה וקיבל תשובה מהממשלה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

בעניינים כאלה בכל זאת לא משרד הבטחון ולא משרד החוץ יכולים לקבוע זאת, לפחות ועדת השרים לענייני בטחון היתה צריכה לדעת כל כך ולהחליט, שאם לא כן, כל אחד יתן תשובה.

אני לא חושב שמשרד החוץ יכול לתת תשובה כזאת. שם יושב שר החוץ ומנהל משא ומתן עם גולדברג על חילופי איגרות.

שר הבטחון מ. דיין:

זה אותו משרד, משרד החוץ.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אז אני מדבר נגד משרד החוץ.

שר הבטחון מ. דיין:

אינני מצטרף לדיבור הזה.

השר מ. בגין:

ברשות ראש הממשלה אני מבקש להעלות מספר סוגיות, ולא דווקא אלו שכבר דנו בהן בשעה האחרונה, והן קשורות במערכה המדינית וגם במלחמה, שלפי הערכתי הופסקה, אך לא נסתיימה.

אני מציע שהממשלה תתן דעתה על אפשרות של התקפת פתע מצרית. הגיע לידי שבועון אמריקני שמוסר סקירות על המערכות הצפויות. לפני ימים מספר הופיעה בעתון זה ידיעה, שמאז הפסקת האש ועד לפני מספר ימים קיבל נאצר מרוסיה 150 "מיג 21", ושתי טייסות של "אליושין" הוא העביר מתימן למצרים.

כמו כן, אל לנו לזלזל בהודעה של פודגורני, שלפיה ייעשה מאמץ מיוחד למחות את עקבות התוקפנות הישראלית. הוא אחרי הודעה כזאת מוכרח לעשות משהו מעשי. הוא הדין בהודעתו של קוסיגין, לפיה רוסיה תפעל באמצעות האו"ם ומחוצה לו.

אני מתרעם על כך שעד היום אין לנו הנוסח המלא של דברי קוסיגין באומות המאוחדות. זה מיסמך שאנחנו צריכים לא רק לקרוא עליו בעתונות, אלא ממש ללמוד אותו. אנחנו לא קיבלנו את הנאום הזה.

לאור מה שאמרתי עד עכשיו, אני חושב שיש לתת את דעתנו על אפשרות של התקפת פתע מצרית. זו הפסקת אש ולא סיום המלחמה. אנחנו עומדים על תעלת סואץ עם דגלנו, והמשמעות שיכולה להיות לאותה התקפת פתע נוגעת קודם כל לכוחותינו בסיני, לשדות התעופה, ואולי גם מקומות אחרים. על כך צריך לנקוט באמצעים מוקדמים על מנת שלא נופתע לחלוטין. ביחס לכוחותינו בסיני, צריך לתגבר קודם כל את אנשי האוויריה, וצריך לחזק את ההוראות שאולי ניתנו ביחס להתחפרות.

לדעתי צריך להגיד לעם להמשיך בבניית המקלטים, כי גם העם צריך לדעת שהמלחמה לא נסתיימה. זו האמת. מוטב שלא ניכנע לאווירה שהנצחון בכיסנו, גם מבחינה צבאית, וכדי למנוע קורבנות יש להמשיך לדאוג למיקלטים, והרשויות המוסמכות צריכות לטפל בזה.

ולאחרונה, לדעתי צריך להחיש את כל האמצעים המדיניים כדי לנסות לקבל אווירונים מאמריקה. אינני משער שאפשר עכשיו לקבל אווירונים מצרפת. יש עוד דרך, שלא צריך לומר ביחס אליה נואש מראש, כל עוד לא עשינו נסיון. שוויצריה ואוסטרליה יש להן מטוסים צרפתיים.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

שוויצריה בעצמה צריכה להזמין.

השר מ. בגין:

אינני מתאר לי ששוויצריה תתן לנו מהמטוסים שלה, אבל ביחס לאוסטרליה, ייתכן שקיימת אפשרות כזאת. יש להם מיראז'ים. אנחנו יכולים להסביר בקנברה, שזה אגף שני במלחמה נגד השפעה מסויימת. צריכה להיות משלחת סודית, בעלת דרג גבוה, וייתכן שנוכל משם לקבל תוספת של אווירונים.

בקשר להסברה בחוץ לארץ, אדוני ראש הממשלה, ארשה לעצמי לקרוא קטע ממכתב שקיבלתי מידיד צרפתי, שהוא ידיד מובהק של ישראל. מסיבות מובנות אנחנו מתכתבים באנגלית.

(קורא קטע מהמכתב באנגלית:)

I know you must be terribly busy, so I won't take your time for nothing, but i do think it necessary to warn you and all whom it may concern about the psychological warfare campaign which has begun full blast two days ago in Europe. As practically all the papers and the radios in France have carried a more or less similar amount of this, I believe there is an organized campaign, framed and probably subsidized by the Arabs, in order to try to swing the public opinion away from Israel. The themes which have been plugged ceaselessly for tow days are:

1) Pity for the poor Arabs, the poor Egyptian soldiers who are dying of thirst and exhaustion in the Sinai, for the unfortunate Palestinian refugees expelled from their homes, ect...

2) Israel's victories must not be accepted as a "fait accompli", since they are conquests by war and encroach on the legitimate rights of the Arabs.

3) Innuendos about Israel's "militarism", "fanaticism" as evidence by the religious outbursts at the Wailing Wall, about ruthless expulsion of the Arabs from Cisjordania and even about Israeli alleged "war crimes".

Believe me dear Menahem, this campaign is gaining momentum and it seems to me that to counteract it is as urgent now as it was to attack the Arab airstrips on June 5.

There is certainly a great deal of money and governmental pressure behind it.

אני חושב שאין שום הפרזה במכתב הזה. הידיעות הנוספות שקיבלנו מאשרות מלה במלה אזהרה זו.

אדוני ראש הממשלה וחברי הממשלה, אנחנו נוהגים עד עכשיו בשגרה שקשה להבינה. אין לנו, לא הגנה נגד התקפות אלו ולא נגד התקפות נגד. אקח לדוגמא את דברי שר הבטחון, הוא מסר לנו הודעה כאן חשובה ביחס ל- 50 אלף שוכני מחנות הפליטים ביריחו שיצאו מרצונם החופשי - ואני נותן אמון מלא בהודעה זו - ועברו לעבר הירדן המזרחית, ומנהל המחנה הערבי אישר שהם עוברים מרצונם החופשי. שום עתון אירופי, אמריקני ואפריקני, אין בו כלום מהודעה זו. אם אנחנו נמשיך כך בשיגרה, אנחנו עלולים לאבד הרבה מאוד ממה שהשגנו. על כן צריך לדעתי לנקוט אמצעים מידיים, צריך להקים ועדה מיוחדת להסברה בחוץ לארץ, שתעבוד, אם מותר לי הפעם לומר זאת, יומם ולילה, תקבל דינים וחשבונות ממה שמופיע בטלוויזיה, בעתונות וברדיו, כדי לדעת כיצד להזרים מאמרים נגדיים.

אני חושב שחטאנו נגד עצמנו על מעשי הזוועה שנעשו בנו גם ביחס למקומות הקדושים, גם ביחס לשבויים והעינויים שהם עברו. שמעתי על תמונה של שבוי שלנו שצולמה בטלויזיה, שאין לו צפורניים. חובתנו להעמיד את העולם על דברים אלה. בדברים אלה יכולים לכלול גם דברים חיוביים, איך אנחנו מתנהגים עם האוכלוסיה הערבית. לחזור על ההודעה שעליה דיבר השר דיין, כפי שמסבירים אותה לאיזה דיפלומט, כך או אחרת.

אני מציע, להקים, ללא דיחוי, ועדה מיוחדת להסברה בחוץ לארץ. לא הייתי מתבייש להזמין מומחים להסברה בחוץ לארץ, כי זו מערכה בעלת משמעות גורלית, שפתיחתה אינה סובלת דיחוי.

אני סובר שאנחנו צריכים ליזום בעזרת ידידים, יהודים ולא יהודים, ואולי גם להסתייע בהסתדרות הציונית ובעסקנים, להקמת ועדים בכל מדינה דמוקרטית, אולי ועד ציבורי, למען הקמת שלום במזרח התיכון. זוהי קריאה טובה מאוד, והוועדים האלה צריכים לפרסם ידיעות שונות והסברות שונות, שישראל רוצה שלום, האויב רוצה מלחמה מתמדת. וכל זה לאו דווקא בשם הממשלה, אלא באמצעות ועדים ציבוריים. אני רק נותן דוגמאות, בוועדה מצומצמת אפשר להעלות הרבה מאוד הצעות חיוביות. דבר זה נראה לי כאחד הדברים הדחופים ביותר.

דבר נוסף. המלך חוסיין יופיע מחר באו"ם. אני סובר שהודעתו, נוכח כפפות המשי בהן טיפלנו בו עד עכשיו, עלולה להיות מסוכנת למדינת ישראל. הוא בחור צעיר, אמיץ לב, עושה רושם טוב, והוא שם יופיע כקורבן. הוא ודאי ייפגש שם גם עם הנשיא ג'ונסון, וכל הופעה כזאת שלו עלולה להיות לנו לרועץ.

אני חושב שלפני שהוא מופיע באו"ם, אנחנו צריכים להתקין את חוסיין, וצריך לומר שהוא עשה מעשה מעילה. אנחנו לא היינו במצב של צרפת במאי-יוני 1940, אבל הוא הניח שאנחנו עלולים להיות במצב כזה, ולכן הוא תקע לנו סכין בגב. צריך לפרסם היום שאנחנו פנינו אליו פעמיים: א) שאם הוא לא

יפגיש, אנחנו לא נפגע בו לרעה; ב) אחרי שהוא התחיל ביקשנו שיפסיק, ואף על פי כן הוא המשיך בדרך שלו, וירושלים הופגזה ללא הפסק.

אני חושב שאנחנו לא צריכים להמתין עד שהוא יופיע מחר באו"ם, ובטלויזיה האמריקנית, ויעשה רושם טוב, של בחור מסכן שאיבד חלק מממלכתו במלחמה זו וכו', ואנחנו צריכים להקדים אזהרה זו שהיא קולעת ואמיתית.

בהזדמנות זו, ברצוני לספר שהשגריר הבריטי היה השגריר הראשון שערך אצלי ביקור נימוסין, והוא מסר לי ידיעה מעניינת מאוד, שעמיתו ברבת עמון נפגש עם חוסיין בערך לפני שבוע ימים, ובשיחה הזאת אמר חוסיין לשגריר הבריטי בירדן, על החלק של ארץ ישראל המערבית שהוא החזיק בו: "אני מודה לאלוהים שהתפטרתי מזה". בדיוק במלים אלו. כנראה זאת הוא אומר לשגריר הבריטי, אבל כלפי חוץ יאמר מה שיאמר, ובאו"ם בוודאי ירצה להופיע בפני דעת הקהל העולמית, כמי שגזלו ממנו את ממלכתו. אז צריך להתקיף אותו בעוד מועד.

ונקודה אחרת, שנוגעת לענין פנימי. אני פונה כאן לראש הממשלה ולשר העבודה, כי לדעתי אסור לנו להרשות שהבחורים המשתחררים מהצבא יהיו מחוסרי עבודה, אפילו ל- 24 שעות. שמעתי על 300 משוחררי המלחמה באשקלון, שחזרו הביתה ואין להם מה לעשות. זו עלולה להיות קטסטרופה מבחינת המוראל הלאומי. בחורים שראו את המוות לנגד עיניהם, לא צריכים להסתובב בטל. אם אי אפשר להעסיק אותם, מוטב להחזיק אותם בצבא ולא לתת להם להסתובב ברחובות.

אולי שר הבטחון ושר העבודה צריכים להתייעץ יחד, איך לפתור בעיות אלו גם מבחינה צבאית וגם מבחינת העבודה, כי זה עלול להיות דבר רע מאוד מבחינת המוראל.

ביחס לתעלת סואץ, מעניינת העובדה שהעולם מתחיל להתרגל למחשבה שתעלת סואץ תהיה סגורה הרבה זמן. פרשן חשוב מאוד של ה-בי.בי.סי. אמר שבזמן מבצע סיני ב-1956, התעלה היתה סגורה חמישה חודשים, עכשיו יש להניח שהיא תהיה סגורה הרבה יותר זמן. לדעתי עלינו לא להיות פסיביים בענין זה. ראשית יש לדבר עם המעצמות הימיות, כדי לדעת מה הן חושבות על תעלת סואץ. אנחנו היום שותף רציני מאוד לתעלה הזאת, וצריך ליזום שיחות אתן. לדעתי עכשיו שעת כושר מיוחדת, אם יש יסוד לרעיון הזה, להעלות את הרעיון של תעלה בין ים סוף והים התיכון בשטח שלנו. בשעתו דובר על כך, ואני יודע שזה ענין של בדיקות רציניות, וסכומי כסף עצומים, אבל לאור העובדה של חסימת תעלת סואץ, יש לבדוק רעיון זה מחדש. שמענו שעכשיו ביחס לטנקרים אומרות חברות הנפט הגדולות, שהן מתכוננות לכך שלא יהיה צורך בתעלת סואץ, היות ואניות גדולות אינן יכולות לעבור בתעלה, וגם לגבי אניות אחרות זה לא תמיד דבר בטוח. במשך עשר שנים התעלה נסגרה פעמיים, ואז מוטב לוותר עליה.

אגב, אני רוצה לומר שאנחנו גם בזה שגינו, שנתנו לעולם ליצור רושם שאנחנו סגרנו את התעלה, על ידי עצם ההודעה כאילו אנחנו טיבענו שם אניות. מפקד בכיר מאוד שהיה אתנו בסיוור אמר לי במפורש, שבאחת ההפצצות שלנו נפגע הגשר.

שר החקלאות ח. גבתי:

אבל הגשר לא סגר את התעלה.

השר מ. בגין:

זאת רציתי לומר, אני חוזר על דברים שאמר לי אחד

המפקדים הבכירים של הצבא.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

עד כמה שאני זוכר, הוא אמר שהמצרים פגעו בציר.

השר מ. בגין:

אבל הגשר הזה שנפגע, כפי שאמר לי איש הצבא, לא סגר את התעלה. לעומת זאת נתנו עד עכשיו לדעת הקהל להבין שאנחנו טיבענו ספינות, אם כי לא אנחנו עשינו זאת, וצריך לומר זאת. על כל פנים, אני סבור שצריך להתחיל לדבר בענין התעלה בין ים סוף לים התיכון, ולבדוק אם יש לזה יסוד. אני יודע שהממשלה פעם טיפלה בזה, זה ענין שעשוי פעם להיות חיוני מאוד בשבילנו.

אני מבקש שלא נדחה אפילו ליום אחד נוסף את הגשת החוקים, שבשבוע שעבר החלטנו להגיש אותם לכנסת מחר. אין שום סיבה לרביזיה. אני חרד לדחיה נוספת. הדחיה לא תתן מאומה ותחשוף אותנו ללחץ מתמיד ובלתי פוסק. יש כבר איגרת מהוותיקאן וממדינות קתוליות. אני מאוד מבקש שנגיש את החוקים האלה, כפי שהוחלט בשבוע שעבר, לכנסת מחר.

אני מציע שראש הממשלה יכנס את ועדת העשרה, שנבחרה בשבוע שעבר, לגיבוש רעיונות. גיבשנו רעיונות ביחס למצרים ולסוריה, אבל השארנו פתוח את ענין הגדה המערבית. זה לא שייך לוועדת השרים לענייני בטחון, אלא לוועדה אד הוק שנבחרה. בענין זה יש הודעות מבולבלות והן מסוכנות.

שר השיכון מ. בנטוב:

אני שותף לחרדתו של השר בגין בקשר עם סכנה של הפצצה פתאומית. אבל זו שאלה טיפוסית לוועדת הבטחון. אנחנו פה לא יכולים להגיד אם צריכים להתחפר או לא. לעומת זאת, ענין הפליטים, ענין פיצוץ הבתים וענין המקומות הקדושים - כל הקומפלקס הזה, זה ענין לדיון של הממשלה, כי זו שאלה של

לֹא בְּכָל הַשְּׁטָחִים שֶׁכִּבְּשׁוּ הָיוּ 100-150 אֲלָף עֲרָבִים, וְהָיָה בָּא מִיִּשְׁהוּ וּמִצִּיעַ שֶׁנִּסְלַק אוֹתָם, וְהָיָה נִשְׁאָר שְׁטַח רֵיק, אֲפֶשֶׁר לְהַגִּיד שֶׁזֶּה הַצָּעָה לֹא כָּל כֵּךְ הוֹמְיִטְרִית, אֲבָל לְצַדָּה הִיתָה אִיזוֹ שֶׁהִיא תוֹעֵלֶת. בְּשִׁטָּחִים הָאֵלֶּה יֵשׁ כְּמִלְיוֹן ו-300 אֲלָף עֲרָבִים, וְזוֹ הַבְּעִיָּה הַגְּדוֹלָה בְּשִׁבְלֵנוּ. אִינֶנִּי יוֹדֵעַ אִם יֵהיוּ 100 אֲלָף עֲרָבִים פָּחוֹת אוֹ יוֹתֵר, אִם זֶה יִקְבֶּעַ אֶת עֵתִיד הַשְּׁטָחִים, אֶת הָעֵתִיד שֶׁלָּנוּ וְאֶת עֵתִיד הַיַּחֲסָמִים בִּינֵנוּ. לְעוֹמֶת זֹאת, זֶה גּוֹרֵם עֲצוֹם עֲכָשִׁיו בְּגִיבוֹשׁ דַּעַת הַקָּהָל בְּעוֹלָם.

[illegible]

.....

לענין המקומות הקדושים - אנחנו שומרים על המקומות הקדושים, ויש אליהם עכשיו גישה. אבל נאמרו לי כמה דברים שאני חושב שיש לתקנם. לכנסיה בבית לחם נכנסים לפעמים החיילים שלנו מבלי להסיר את הכובע, וגם את זה מצלמים בשביל כל העולם. זה לא נחוץ לנו. האם אי אפשר להעמיד שם מ"צ שיעיר לכל חייל ואזרח להסיר את הכובע בהיכנסם לכנסיה? זה דבר לא כל כך קשה.

אותו הדבר לגבי מערת המכפלה, שהיא בחלקה גם מסגד. בעולם נהוגים סידורים מיוחדים, של הסרת הנעליים בכניסה למסגד וכו', ואפשר גם פה לסדר איזה דבר כדי שייפסק חילול הקודש הזה. מדוע צריך לעשות דברים שאינם חיוניים והם רק מרגיזים?

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אתה מתכוון לכל המקומות הקדושים? ואם מעשנים

ליד הכותל המערבי?

שר השיכון מ. בנטוב:

באמת לא צריך לעשן ליד הכותל המערבי. כל אחד לפי מנהגיו. כמו שיהודי לא ייכנס לבית כנסת גלוי ראש, כך צריך לשמור על מנהגי דת אחרת, בביקור במסגד או בכנסיה. ביחס לערבים העוברים לצד השני. אני מניח שחלק עובר על דעת עצמו. דיברתי בענין זה עם האלוף הרצוג, והוא סיפר לי שבדרך כלל אנשים עוברים לצד השני מפני שהמשפחה שם, והוא מעריך שזה בין 500 ל-1000 איש ליום. אבל אני קיבלתי ידיעות, שבמקומות מסויימים מעודדים את זה שהערבים יעברו. אני יודע שמפקד במקום אחד התפאר עד כמה שהאוכלוסיה הערבית פחדה להישאר, וכאילו מעודדים את היציאה.

שר הדואר י. ישעיהו:

מה פירוש מעודדים?

שר השיכון מ. בנטוב:

אפשר לדבר אתם ולהפחיד אותם ולספר כל מיני דברים. יש שיטות. לדעתי פה השכר יוצא בהפסדו. השר דיין אומר ש- 50 אלף עברו מרצונם החופשי, אני מוכן להאמין לזה, אבל בעולם לא יאמינו. איש בעולם לא יאמין שהם עברו לבד. אני ראיתי ברמה הסורית שני כפרים דרוזיים, אחד גדול ואחד קטן, וראיתי אנשים עם חבילות שמעבירים אותם מהכפר הקטן לכפר הגדול. מדוע מעבירים אותם? האם על דבר כזה יכול להחליט המושל בעצמו? אלה דברים מאוד רגישים, ולאנשים במקום לדעתי אין די שיקול.

אינני יודע מי הם האנשים האחראים לממשל הצבאי, אבל אני יודע שישנם אנשים שלא יודעים כל כך טוב ערבית, אינם מכירים את הערבים. ואני מכיר אנשים לא רק ממפ"ס, אלא גם ממפא"י, שיודעים היטב ערבית ומכירים את הערבים, והם יושבים בבית. דווקא אנשים כאלה שאפשר להיעזר בהם לא לקחו.

אני חושב שבענין זה אנחנו צריכים: (א) להחזיר את אלה שעזבו את הכפרים. אלה מספרים לא כל כך גדולים; (ב) צריך להפסיק את הנהירה, וצריך לסדר פרוצדורה שמי שרוצה לעבור בתום לב לצד השני, יביא המלצה או מאוור"א או ממישהו אחר. שתהיה לנו תעודה מסויימת, שלא אנחנו גרמנו לזה שהאיש יעבור. יהיה איזה גורם שמטפל בפליטים ויוכיח שהאיש ביקש לעבור, ועל ידי כך יהיה לפחות איזה כיסוי.

אני רוצה לעורר עוד הפעם את ענין יישוב הפליטים. זה עומד במרכז העולם עכשיו ובכל המאבק הזה, וזה לא יגרע ולא יוסיף מבחינת היחסים ביננו ובין הערבים. אבל לדעתי צריך היה לעשות מפעל לדוגמה. אם

נוכל להתחיל באיזה שהוא מפעל, של 10 אלפים או 15 אלף משפחות, שזה 50-60 אלף נפשות, ולהראות לעולם איך אנחנו פותרים את בעיית הפליטים, לא את כל בעיית הפליטים, אבל בגדה המערבית לתת דוגמא איך אפשר לפתור זאת, איך אנחנו מארגנים זאת, - ואני חושב שנוכל להשיג לזה 100 - 150 מיליון דולר בעולם, וזה יביא ל"פרוספריטי" בגדה המערבית. יש בעייה איך נחזיק אותם ברמת חיים, כי בינתיים המחירים עולים וההכנסות יורדות. אם הפער יגדל, יגידו שזה ניצול קולוניאלי ומשטר של מדכאים. לעומת זאת, אם נעשה מפעל לדוגמה, בסופו של דבר יבואו כל הכספים האלה אלינו, כי מדובר באספקה שלנו, במכוניות ובציוד שלנו, וזה יניע את גלגלי הכלכלה שלנו. זה ייצור איזה שהוא קשר והרגשה שהתנאים הכלכליים הם כאלה שהאנשים בגדה המערבית לא כל כך יזדרזו לנתק את קשריהם ולעבור למקום ששם כלכלתם איננה בטוחה. אני מציע שוועדת השרים לענייני כלכלה תדון בזה.

בענין ארמון הנציב - הענין תמוה בעיני. הדרישה הזאת מצד האו"ם היא הבלתי מבוססת ביותר. אצל נאצר, כשכוח האו"ם היה לו תפקיד ברור ביותר, כאשר הוא ביקש מהם להסתלק, הם הסתלקו. פה מסתובבים משקיפים שאין להם מה לעשות. קווי שביתת הנשק אינם קיימים. את הארמון לקחו כי הוא על הגבול. עכשיו הוא באמצע השטח שלנו. אני מציע שזה יהיה הדבר האחרון ביותר. אינני רואה כל סיבה להחזיר אותו.

ביחס למיקלטים - משרד השיכון מנהל עכשיו משא ומתן עם האוצר, כי אנחנו רוצים לגשת בקצב מהיר לבניית מיקלטים בשיכונים. אנחנו רוצים את הכספים האלה של השיפוצים, יחד עם העריות, להעביר לבניית מיקלטים.

אני הגשתי לראש הממשלה ולמשרד החוץ תזכיר על לוחמה פסיכולוגית. יש אצלנו דבר משונה. יש לנו מטה צבאי יוצא מן הכלל, אבל אין לנו מטה ללוחמה פסיכולוגית בעולם. זה דורש הרבה כסף ומומחים רבים, וזה איננו דבר אחיד. בשביל אירופה המערבית צריך דבר אחד, ודבר אחר בשביל אמריקה הלטינית, דבר שונה בשביל ארצות הברית ודבר אחר בשביל רוסיה. אינני יודע אם אנחנו לא צריכים לחזק קצת את ההסברה של מה שנעשה כאן.

אני מציע שנבחר בוועדת שרים שתתחיל לטפל בזה ושתקים איזה מטה של מומחים ונזמין אנשים מחוץ לארץ. אני מכיר אנשים שעוד במלחמת העולם השניה עסקו בדברים אלה, והם בוודאי יעזרו לנו. אז נדע שאנחנו עושים את המקסימום במאבק המדיני שלפנינו, שהוא בוודאי יהיה מאבק ארוך מאוד.

שר המשטרה א. ששון:

השבוע קרו שני דברים, שלדעתי היה רצוי לשמוע הערכת ראש הממשלה או משרד החוץ עליהם. קודם כל נסיעתו של חוסיין לארצות הברית, מה הניע אותו לעשות זאת? ואני מבין שהוא בא בדברים עם יתר מדינות ערב. והדבר השני, ביקורו של פודגורני במצרים. בכל זאת נשיא בריה"מ ישב במצרים שלושה ימים והיה רצוי לשמוע הערכה על כך. נדמה לי שהסקירה הכללית של ראש הממשלה לוקה בחסר, אם אין בה הערכה על שני דברים אלה.

גם אני שלחתי השבוע מכתב לראש הממשלה בקשר עם הצורך בהסברה, והצעתי לו שם כמה דברים. העתק המכתב הזה שלחתי אל כל חברי הממשלה וגם למנכ"ל משרד החוץ. אני רוצה לקוות שהחברים קראו את המכתב שלי בעיון, וניסו ללמוד את ההצעות שהגשתי.

נראה לי שלא כל עמי העולם וממשלות העולם יודעים מה שקרה כאן. אם אנחנו לא נחזור השכם והערב על הדברים באוזני העולם, הם עלולים לשכוח.

אני תמים דעים עם השר בגין שאנחנו צרכים להקדים לפרסם איזה דברים ביחס לחוסיין. חוסיין מחר יופיע באו"ם, והוא שם יופיע בצורה מתונה, כמלך סימפטי שיודע לדבר ולמשוך אנשים. לפי ההצהרות שהוא הצהיר לפני צאתו את רבת עמון, ובהגיעו לרומא ואחר כך בניו יורק, הוא יעמוד על שני דברים: (א) שהיהודים מגרשים את הערבים מהגדה המערבית לגדה המזרחית; והוא בוודאי יתאר זאת כיד הטובה עליו, בצורה שתעורר רחמי כל מי שישמע את דבריו. הוא יודע לעשות

זאת.

(ב) התוקפנות הישראלית. אנחנו יכולים להוכיח שהוא היה תוקפן. אנחנו יכולים להוכיח שראש הממשלה אמר בכנסת, שכל מדינה שלא תפתח עלינו באש, אנחנו לא נפגע בה. פנינו אליו פעמיים, ועובדה שהוא בכל זאת הפגיש את ירושלים. העולם אינו יודע זאת ואנשי האו"ם אינם יודעים זאת. אם אנחנו עוד הערב נפרסם הודעה ונתאר בה את כל המצב הזה, שתפורסם ותשודר בטלוויזיה, ברדיו ובעתונות, חוסיין בהופעתו מחר בבוקר באו"ם יצטרך להתחשב בזה.

מה שמסר שר הבטחון הבוקר, בענין 100 אלף הפליטים, זה דבר שיכול להתקבל על דעת כל השומעים. 50 אלף מהפליטים הם לא תושבי הגדה המערבית. 20-30 אלף מקבלים סיוע מבחוץ או שיש להם חשבונות בבנקים ברבת עמון. על ידי זה אנחנו מקטינים את חומרת הענין. הודעה כזאת, שתקדים את הופעתו של חוסיין, עשויה להשפיע הרבה מאוד.

אם יש דבר שבו אנו יכולים לדעתי לכבוש את לב

העולם כולו, זה ענין הפליטים, הפליטים הפלשתינאים, ולא אלה שעברו לגדה

המערבית.

אם אנחנו יכולים עכשיו לכבוש את לב העולם

ולעמוד על שלנו, זה ברגע שנאמר בפומבי שאנחנו עובדים על תכנית לפתרון בעיית הפליטים. ואם חוסיין יתקבל אצל ג'ונסון והוא יאמר לו, עד כמה שאני מכיר אותו: "לסוריה ולמצרים דואגים הסובייטים, ואתה רואה מה שהם עושים, אני האיש שאתם צריכים לדאוג לו", ואז הוא יתחיל לדבר על ההכרח בפינוי הגדה המערבית. אני חושב שעשינו שגיאה שעד עכשיו לא דנו בענין הגדה המערבית ויישוב הפליטים. אני מבקש שנמחר בענין זה, ונבקש מהשגריר הרמן שיודיע לראסק ולמי שצריך, שהממשלה עובדת על תכנית בענין הגדה המערבית, כדי שהם יוכלו להגיד לחוסיין, שהנה ישראל עובדת על תכנית כזאת, ועל ידי כך ננעל השערים בפניו. לדעתי לא צריך לתת פרטים, אבל רצוי שג'ונסון יידע שהממשלה דנה בזה. אני חושב שאנחנו צריכים למחר ולנקוט

תקדימים אלה.

ביחס לארמון הנציב - אני חושב שיש לקבל את הצעת ראש הממשלה, לא שאנחנו נותנים לבול את הארמון, אלא שאנחנו משכנים את בול אצלנו. הארמון ישמש לנו גם לדברים אחרים ונמסור רק אגף ממנו לבול.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לא אמרתי זאת. אני הסברתי מה שדובר שם, עוד לא הבעתי את דעתי.

שר הבריאות י. ברזילי:

לגבי ההסברה - יש ודאי הרבה לתקן והרבה לעשות, אבל לפעמים יש לי הרגשה שאנחנו הופכים ענין זה ל"שעיר לעזאזל" ועושים לעצמנו מלאכה קלה. יש עובדות שגם ההסברה הטובה ביותר והמצויינת לא תתרץ אותן עד כדי כך שיתקבלו על דעתם של בני אדם חושבים. אם מפוצצים כפרים ומגרשים אנשים מבתיים, זה דבר שלא יתקבל על ידי ההסברה הטובה ביותר. על כן עלינו לראות את ענין ההסברה בפרופורציה מתאימה, גם אם יש הרבה לעשות והרבה לתקן. אם תהיה ועדת שרים שתטפל בענייני הסברה, ואולי הוועדה תקים מרכזים בלונדון ופאריס, אפשר לגייס לזה את מיטב ידידינו, אבל אחרי כל זה אנחנו עומדים בפני עובדות, שאנחנו צריכים לבחון אותן לגופן: מה אנחנו יכולים לעשות, ואם עיוותים יימשכו, שום הסברה, והטובה ביותר, לא תועיל לנו.

משהו לגבי העובדות - אני עומד פה לפני תעלומה.

אני כתבתי מכתב לשר הבטחון ושאלתי שאילתות בענין זה, וקיבלתי תשובה משר הבטחון בה היה כתוב לאמור, כי במידה שהיו פיצוצי כפרים, זה היה בניגוד להוראה. היתה גם הוראה שניה, שכל מי שעזב את כפרו ולא עבר את הגדה המערבית לגדה המזרחית, יכול לחזור לכפרו. אינני יודע על מה אנחנו צריכים להחליט. אם יש אנשים שעזבו

את הכפר ולא עברו לגדה המזרחית, והם רוצים לחזור, אני הבינותי שיש בענין זה "פוליסי" שהם חוזרים לכפרם. אם את זה אנחנו לא נעשה, והם לא עוברים לגדה המזרחית, ואנחנו לא נעביר אותם בכוח, שום הסברה לא תועיל לנו. אז אנחנו עומדים כאן בפני סוגיה קשה ביותר. כולנו דואגים עכשיו לדעת הקהל, אבל זה בניגוד ל"פוליסי" שלנו ובניגוד לרכישת דעת הקהל.

מה שנעשה נעשה, אינני רוצה לחזור כאן על ענין זה יותר, אבל שכל אזרח ערבי יכול לחזור לכפרו אם הוא לא עבר לגדה המזרחית, זאת צריך לקיים. אם יש לגבי מישור הוכחות שהוא אלמנט מסוכן, צריך לטפל בו כבאלמנט מסוכן, זה דבר אחר. זה לא שייך לשובו או אי שובו לכפר.

בענין זה שמעתי דעות שונות. אני יודע שבסביבות לטרון יש משק שלנו אשר טוען שהוא קיים במשך כל השנים יחסי שכנות טובים עם הכפר השכן, והיתה התנהגות טובה מצדם רוב הזמן. אני אינני מומחה בענין זה, ואני צריך לסמוך בענין זה על הצבא.

ראש הממשלה ל. אשכול:

את זאת אנשי קיבוץ נחשון אמרו? זה מענין מאוד.

שר הבריאות י. ברזילי:

כן.

בענין ירושלים - אני כרגע מצטער שמה שהחלטנו

לעשות לא עשינו לפני שבוע. אני הייתי בין אלה שהיו בעד השהייה, אבל אני רואה שכל שהיה נוספת מזמינה לחץ יותר גדול, ועל כן צריך לעשות זאת, ומה שיכולים לעשות לגבי ירושלים צריך לעשות מחר-מחרתיים. לעומת זאת, אם אפשר לפתור את הבעיה בצווים וללא תחיקה, אני מצטרף כאן לשאלתו של ראש הממשלה,

שאולי כדאי לעשות מאמץ עליון, שזה ייעשה בדרך של צווים ולא בדרך של תחיקה.

לגבי המקומות הקדושים - לא הייתי רוצה שייצא

דבר והיפוכו. אני משבח מאוד את העובדה שהמסגד נפתח ביום ששי למוסלמים, ואני מתאר לי שהיום הנוצרים נהנים מאפשרות גישה חופשית למקומות הקדושים להם. אני ודאי לא צריך לפנות לשר הפנים בבקשה שיתייחסו בכבוד למקומות הקדושים, אבל כאשר אני שומע ברדיו, שמשום מה חוזרים על זה עוד הפעם ועוד הפעם, שהרב גורן תקע מזוזה בשער האריות ובשער שכס, אינני מבין מדוע תוקעים מזוזות בשערים האלה. אלה שערים לא רק של יהודים, בשערים אלה עוברים מוסלמים, נוצרים וגם יהודים, ואני חושב שזו התגרות מיותרת.

לגבי חוסיין, אני רוצה לומר כאן באופן גלוי. יש

כאן אולי מישהו שרוצה לעשות את הכל בשביל לשרוף את כל הגשרים של אפשרות למצוא דרך להסכם עם חוסיין. אני אינני מקבל זאת.

השר מ. בגין:

אתה חושב שזו כוונת דברי?

שר המשטרה א. ששון:

אני לא בעד זה שנשרוף את הגשרים.

שר הבריאות י. ברזילי:

חוסיין ינאם מה שינאם, ואנשים יענו לו מה שיענו

לו, אפשר לסמוך על האנשים שלנו שם.

ראש הממשלה ל. אשכול:

כל מה שנאמר כאן כבר נאמר כמה פעמים על ידי השר

אבן.

המנכ"ל מר א. לבבי:

העניין הזה, שירדן התעלמה מקדושת ירושלים
והתעלמה מהעניין של חופש גישה למקומות הקדושים התפרסם עשרות פעמים בכל העולם.

שר הבריאות י. ברזילי:

אין לי יפוי כוח ממשרד החוץ ומהשר אבן, אבל
חזקה עליהם שיענו לחוסיין בכוח לא פחות רב ממה שהוא ידבר שם. אבל אני שואל:
האם באמת כבר היתה לנו איזו אפשרות לבדוק את הדברים? חוסיין גימגם משהו, שאפשר
להכיר במדינת ישראל, אבל האם היה איזה שהוא מגע עקיף אתו באמצעות מישהו?

ראש הממשלה ל. אשכול:

את זה אתה רוצה שנספר פה? לא שיש לי מה להגיד,
אבל נניח שהיה לי, אתה חושב שפה צריך לדבר על זה?

שר הבריאות י. ברזילי:

תחליט אתה איפה ידובר על זה.

אני מצטער צער רב - אני יודע שהשר אבן לא עשה זאת על דעת עצמו, ואין זו ביקורת אישית על אבן - לדעתי הפגם המרכזי בנאומו היה שהוא לא אמר מילה, שקיימת בכלל בעיית פליטים. אני חושב שההתעלמות הזאת לא היתה לטובת הענין. ההתעלמות הזאת של בת יענה לא מנעה מאחרים לגולל את הענין.

השר מ. בגין:

החלטנו על זה בוועדת השרים לענייני בטחון.

המנכ"ל ד"ר י. הרצוג:

בהתאם להחלטות הוא קיבל הוראה להתייחס לזה.

שר הבריאות י. ברזילי:

אבל הוא לא דיבר על זה. אם בענין הגדה המערבית נקיים דיון נפרד, אז נדבר גם על זה.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

בענין ירושלים - אני מציע שנגמור זאת השבוע, אבל נדאג לכך שזה יהיה מוצנע, כמו שהעתונות הסובייטית הצניעה את הידיעה על פגישת ג'ונסון-קוסיגין. בעצם מדובר על סיפוח, ולא על חוק ירושלים, כפי שכמה מהחברים כאן רצו. ואם זה לא חוק, אפשר להצניע את הפרסום על כך ולדאוג שלא תהיה פרשנות יתירה.

לגבי ההסברה בחוץ לארץ - אני מבין שלא מדובר בהסברה בארץ - אני תומך בהצעה שתהיה ועדה קטנה שתטפל בענין זה, שתשמע דינים וחשבונות ותוכל לקבל החלטות. אני יודע שזה לא קשור בשר ההסברה, משרד החוץ עוסק בזה. אבל בענין זה יש בדעת הקהל אי הבנה, וטוב שתהיה ועדת שרים, כי זה ענין למערכה ארוכה וממושכת. קיבלתי מכתבים ומברקים מידידים בכל מדינות אירופה, שהתעמולה הסובייטית והערבית נקלטת שם יותר ויותר. אני יודע שצודק השר ברזילי, שיש עובדות מסויימות שלא קל להסביר אותן, העובדות קובעות, ועל כן צריך לטפל בענייני ההסברה.

שר החוץ נאם בעצרת נאום חזק, תקיף ונפלא, אבל היה חסר שם דבר אחד, וזה לא באשמתו, כי לא נתנו לו סמכות בענין זה, וזה בענין הפליטים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

זה כבר נאמר, וכבר הודיעו לו מכאן בענין זה.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

אני יודע שראש הממשלה היה גורם בענין זה, שלא נמהר לסכם, לפי דעתי אנחנו חייבים לסכם בהקדם בנושא זה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

כדי לסכם צריך לדעת מה רוצים לסכם.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

דיברנו על שותפות של שלושה גורמים: האו"ם, מדינות ערב ואנחנו, ושאנחנו רוצים להתחיל. דובר על זה שנגיד משהו ונצא באופנסיבה לגבי מה שפורסם בעולם בעניין הפליטים החדשים, וזה אפשרי רק אם נגיד שאנחנו ניגשים באופן ממשי לפתרון בעיית פליטים בגדה המערבית, במידה שזה ניתן. זה יעשה רושם, ולזה מצפים מאתנו - שהעם זה יש לו רגישות לעניין הפליטים, והוא רוצה לעשות משהו בעניין זה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

כבר עשרים שנה שמצפים לזה.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

במשך עשרים שנה לא יכולנו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ועכשיו אתה יכול?

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

עכשיו יותר, ובשותפות עם גורמים אחרים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

השותפות היתה גם קודם.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

קודם הפליטים היו בשטחים של מדינות שהיו
נגדנו, ולא בשטחים שלנו. קודם הם היו תחת שלטון של מדינות ערב, ועכשיו
התמונה נשתנתה.

אני מבקש שלא נדחה את הטיפול בענין זה, נדון בו
באופן דחוף ונגיע למסקנות, כי יש בזה כדי לשנות את דמותנו בעולם.

לגבי הפליטים החדשים - אני מציע שתהיינה הוראות
חמורות ביותר, שלא לפוצץ יותר בתים, ושאנשים שירצו בכך - יוכלו לחזור לכפרים,
במידה שהם נשארו בצד זה של הגדה.

שר החקלאות ח. גבתי:

אתה מציע לא לתת לצאת?

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

אני מציע למצוא דרך, שאלה שרוצים לצאת, בין אם
רוצים להתאחד עם משפחות, ובין אם הם רוצים ליהנות מהסיוע הכספי בכווית, שיהיה
באיזה שהוא מקום מסמך שהם יצאו מרצונם הטוב.

שר הבטחון מ. דיין:

גם אם כולם יחתמו על זה, איש בעולם לא יתן כלום בעד הנייר הזה. יש לי חתימות מכל מיני אנשים וגם מאונר"א.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

אתה אומר שהם יוצאים, כי הם רוצים לצאת, אז זה ייראה בצורה אחרת. אתה ידעת להסדיר את העניינים עם ה"צלב האדום" בצורה מצויינת, ואפשר גם עניין זה להסדיר עם אונר"א. אנחנו מוכרחים למצוא כיסוי לשאלה זו, שאנחנו יוצרים בעיית פליטים חדשה, דבר שאומרים גם אנשים שהם ידידינו.

לגבי ארמון הנציב - אם אפשר לשכך את בול באגף של הארמון, אני בעד זה. אבל אני בעד זה שבשום אופן לא ניענה לתביעות החדשות שלו, ובעניין זה אני תומך בעמדת שר הבטחון. אם הוא רוצה ליצור לעצמו סטטוס חדש, לא ניתן לו, אבל אפשר להגיע למודוס ויונדי אתו, כפי שהוסכם בשבוע שעבר.

לסיכום, לי נראה שיש שני דברים דוחקים ביותר, עניין ההסברה ועניין הפליטים, ועלינו לנסות לשבת באותה ועדה ולסכם בעניין זה בימים הקרובים ביותר.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אין לי כל ספק שבמלחמות אחרות האוכלוסיה האזרחית סובלת פי כמה מאשר סבלה האוכלוסיה הערבית כאן, במלחמה הזאת. אבל, עם יהודים מדקדקים כחוט השערה, וגם הידידים שלנו, כאשר הם שומעים שמישהו נפגע, והם שוכחים שעמדו להשמיד את היישוב שלנו כולו, עכשיו הם עושים מזה את הטרגדיה

הכי גדולה.

אם הם בהסברה שלהם מוסרים שכך וכך אנשים נפגעו, וכך וכך בתים פוצצו, הם מגזימים בזה פי מאה מאשר זה במציאות. מה שההסברה שלנו צריכה לעשות, זה לפחות להעמיד את המצב לאשורו, ולא לבוא ולהגיד שזה בכלל לא עוזר. נכון שקרה משהו כתוצאה מהמלחמה.

אני רוצה להזכיר שבישיבה הקודמת, בה השתתף שר החוץ, שאלתי אותו בענין ההסברה שלנו בחוץ לארץ, כי לא היתה לי הרגשה טובה, ונדמה היה לי שמצב ההסברה שלנו הוא בכי רע. שר החוץ אמר שהדברים בסדר. אני שאלתי אותו מי האיש שמטפל בזה במשרד החוץ, כי זה בכל זאת דבר עצום. הוא אמר שכולם עוסקים בזה. אם כולם עוסקים בזה, לדעתי הענין מוכרח להיכשל. יש צורך שמישהו יהיה אחראי להסברה בחוץ לארץ. היום כל אחד מסביר, אבל אין אדם אחד שהוא אחראי.

כבר נאמר כאן שבזמן האחרון יש הסתה גדולה בגדנו. אם אקח לדוגמה את הטלויזיה השוויצרית, שהיתה כולה ידידותית לנו, גם עכשיו הם מתרכזים רק סביב ענין הפליטים, ומה שהיה בזמן המלחמה ומה שהערבים עושים, זאת בכלל לא רואים.

אני יודע מה עלול להיות גורל הדברים האלה. אנחנו מדברים סביב השולחן הזה על הרבה דברים, אבל כאשר צריך להוציא את הדברים לפועל, זה לא מבוצע. פה מציעים להקים עוד ועדה. אני נגד ועדה, כי זה לא ענין לוועדת שרים. ישנו איש במשרד החוץ שאחראי לענין, וצריכה להיות לנו אפשרות להגיד לו מה אנחנו רוצים, ואת זה צריך לעשות. מה שהשר דיין אמר כאן, בכל זאת מסביר את המצב, ולדעתי אפשר עוד יותר להסביר. זה צריך לעשות, אבל אצלנו זה לא נעשה, מפני שאחד סומך על השני.

בענין קלקיליה - לדעתי צריך עכשיו לתת להם אפשרות לחזור לאותם הבתים שקיימים עדיין, ואגיד למה. לו הם היו עוברים לעבר הירדן, אז נגמר הענין. אבל אם הם חוזרים לסביבות קלקיליה, אנו צריכים לתת להם לחזור לבתיהם, אחרת גם זה ישמש חומר נגדנו, יגידו שאנו הפצצנו את מחצית העיר ואיננו נותנים לתושבים לחזור. יכולים לומר שפוצצו בתים, כי היתה מלחמה, אבל הם שואלים למה לא נותנים להם לחזור לבתים הקיימים. אני אומר, ככל שנקדים לעשות זאת, ייטב, כי אינני סומך על כך שהם על ידי זה שלא נותנים להם לחזור, יעברו לעבר הירדן.

ביחס לכפרים האחרים, יש כאן דברים שאינני מבין אותם. לגבי כפר הבאניאס, שר הבטחון אמר לנו שהוא נגד זה שיגעו במקום הזה, כי זו היתה "בית לחם" של הסורים. הייתי בטוח שזה יהיה כך. כנראה שמישהו עושה או לפני שהוא מקבל הוראה, או על אף זאת שקיבל הוראה. מה זה יוסיף לנו אם נהרוס את כפר הבאניאס, זה לא יופיע על המפה יותר?

ביחס לכפרים שליד ירושלים, בענין זה צריך עכשיו עוד לא לעשות שום דבר, כי אלה נחרבו בזמן הקרבות, אבל במשך הזמן נצטרך למצוא בשבילם מקום איפה ליישב אותם. יהיו פליטים גם של המלחמה הזאת שנצטרך לדאוג להם, וצריך להודיע להם שאנחנו נשתדל למצוא להם מקום, אבל ביחס לקלקיליה, צריך לתת להם לחזור בהקדם.

אנחנו שלחנו שליחים למדינות שונות בעולם, ואני מאוד מרוצה מזה, אבל לדעתי יש עוד חוגים של גויים בעולם, ששייכים לענייני הדת וגם אתם צריכים לבוא בדברים. ישנו הארכיבישוף באנגליה, ואנשי הדת באיטליה. למה אנחנו חושבים שכל ענין ההסברה תלוי בבורונדי ומדינות דומות, ורק לשם שולחים שליחים טובים...

ראש הממשלה ל. אשכול:

אלו מדינות שיש להן זכות הצבעה באו"ם.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

גם לאנשי הדת בעולם יש השפעה גדולה בעניינים מדיניים, ביחוד בענייני העיר העתיקה. אפשר למצוא אנשים לא פחות חשובים מאלה שנסעו לאפריקה, שינסו להשפיע על אנשי דת שונים. משום מה בחשבון שלכם של שליחים, הדבר הזה כמעט נעלם. אנו זקוקים לאנשים אלה לא פחות מאשר למישהו אחר, וצריך לעשות זאת מיד.

קיבלתי היום מברק מאמריקה מאנשי העדה היהודית בסוריה, והם אומרים שזה שלושה שבועות שלא קיבלו כל ידיעה מהיהודים בסוריה. אם יש ידיעה צריך להודיע להם, ואם לא - אולי צריך לעשות משהו כדי לדעת מה גורלם.

השר מ. בגין:

צריך להוסיף גם את יהודי לוב.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

ואולי גם את יהודי מצרים, כי שמענו שהיהודים

במצרים יושבים במאסר.

כל הדברים האלה גם כן קשורים בהסברה, כי אנחנו צריכים להראות כיצד נוהגים בנו, כיצד מתייחסים ליהודים שלא היו בקרבות, וכיצד אנחנו נוהגים עם הערבים כאן. אני מוכן להעביר את המברק לאנשי משרד החוץ, ואבקש מהם לטפל בכך.

אני מציע שבקשר עם ההסתה הזאת בעולם, נודיע שאנו מוכנים לתת לוועדה מטעם "הצלב האדום" לבוא לארץ, לבקר ולראות את הדברים. אם אנחנו חושבים שהם מגזימים, רצוי שיבואו אנשים כאלה ויכחישו את הדיבות, על מספר הבתים שפוצצו בזמן הקרבות. אלה יכולים לאשר שמה שאומרים נגדנו בעולם איננו נכון, ועל כן חשוב שאנשים כאלה יבואו ויראו.

אני רוצה לומר לראש הממשלה ולשר הבטחון, כנראה שיש אספקת נשק מרוסיה למצרים באופן אינטנסיבי ביותר. היה טוב שנשמע על המימדים, ומה אנו עושים בנדון זה, לא שנוכל למנוע שיטיסו נשק לשם, אבל לדאוג שיטיסו נשק גם אלינו. אנחנו צריכים לשמוע על האמברגו של דה גול, אם הוא עדיין קיים, ואם גם ממקומות אחרים אנחנו לא מקבלים. הוזכרו כאן שויצריה ואוסטרליה כמקורות אפשריים. אני יודע שבשוויצריה יש עד עכשיו ויכוח אם להזמין מיראז'ים או לא, עכשיו יש שם רוב בעד זה, אבל הם לא יעבירו זאת אלינו. הייתי רוצה לשמוע מה המצב.

ולבסוף, גם אני רוצה להצטרף לכל אלה שציינו את הנאום המצויין של השר אבן, אבל יחד עם זאת אני רוצה לשאול, האם היה צורך שידבר כך על או-תאנט, ולהוסיף על ידי כך עוד מישהו שיהיה נגדנו? לדעתי היה צריך להגיד הרבה יותר, אבל אינני יודע אם זה היה המקום המתאים.

המנכ"ל מר א. לבבי:

בענין זה אני מבקש למסור אינפורמציה. זה לא היה בנאום הראשי, זו היתה הודעה אחרת, ולפי האינפורמציה שלנו, ההודעה הזאת שיפרה את היחסים עם או-תאנט, שקודם לכן היו בשפל המדרגה. הוא תקף אותנו, וזו היתה תשובה שהיתה טובה מבחינה זו.

שר העבודה י. אלון:

אנחנו שומעים על זה עכשיו זה הפעם הראשונה.
מדוע לא היתה הכחשה, ומדוע נותנים לעתונות כך להשתולל בענין זה? אנחנו שומעים
הסברה זו בפעם הראשונה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אז זה באמת ענין של הסברה.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

לא הרווחנו כלום על ידי כך שדחינו את קבלת חוקי
ירושלים, ואני חושב שאנחנו צריכים לעשות זאת מהר, ולא יותר מאוחר. שר המשפטים
יסכים אתי שצמצמנו את החוק עד כדי כך שאי אפשר לצמצם אותו יותר, עד כדי כך
שאפשר לומר שאלה רק צווים, ואף יסוד של חוק, אבל חוק מוכרח להיות ולכן
כדאי להחליט שמביאים זאת מחר לכנסת.

לגבי בעיית ארמון הנציב, אני חושב שכדאי לדון
על זה אחרי קבלת החוקים בקשר לירושלים. אז אנחנו יכולים להיות יותר "לארגי".

נדמה לי שאנחנו עושים שגיאה בפירסומת ובהסברה
שלנו סביב בעיית המקומות הקדושים. שר החוץ איננו כאן, אבל אם אינני טועה, הוא
אמר פעם משהו על בינאום המקומות הקדושים.

המנכ"ל מר א. לבבי:

הוא לא אמר.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

בינאום לא יכול להיות בינאום של אובייקט מסויים, אלא בינאום של יחידה טריטוריאלית. לכן אנחנו צריכים להיזהר בדיבורים על בינאום המקומות הקדושים.

נדמה לי שאנחנו עושים שגיאה בכך שאנחנו מתייחסים למקומות הקדושים היהודיים בקצת זלזול. יסלח לי שר הבטחון, כאשר הוא מודיע שהטיפול יהיה בידי היחידה המטפלת בשמורות הטבע, זה עושה רושם שהמקומות הקדושים, לא של המוסלמים והנוצרים, אלא של היהודים, אינם מקומות קדושים, אלא שמורות טבע. זה עושה רושם עגום על היהודים. מה זאת אומרת הכותל המערבי, קדושתו פגה וזו רק שמורת טבע? זה גם בעיני הגויים מכה אותנו מכה גדולה. אם בא מישהו מהארץ ונותן לזה את הפירוש שלו, ומפרסם ששר הבטחון מסר את הטיפול במקומות אלה לשמורות הטבע, וזה כולל את המקומות הקדושים ליהודים, זה עושה רושם רע מאוד, כאילו יושבים פה ברברים. זה לא מדבר נגד הצבא, אלא נגדנו. היחידי שמחה בישיבת הממשלה נגד ההריסה הייתי אני, כי אני חושב שנעשה מעשה שלא ייעשה. יום יום אני מקבל מכתבים על כך, מה זאת אומרת שצריך להוציא את הכותל מידי משרד הדתות ולמסור אותו לאגודה לשמורות הטבע, אז יהיה סדר יותר טוב? לא יהיה סדר יותר טוב, אבל בינתיים למשרד הדתות לא יהיה שום קיום. אמרו כאן על ענין קביעת המזוזות על ידי הרב גורן במערת המכפלה, אני שמעתי על זה מפי מר כהנא, לא דובים ולא יער. אם מישהו עיכב בעד זה שלא ידליקו נרות, לא בקבר רחל ולא במערת המכפלה, הייתי אני, ובלי שום סמכות, ואני אמרתי לקציני הדת לא לתת להדליק נרות בשלושה המקומות האלה. במקרה זה פעל, אם כי לא היתה לי שום סמכות לומר להם זאת.

אנחנו צריכים להדגיש שאלה המקומות הקדושים שלנו
ולא שמורות טבע. בכל הארץ מסדרים טיולים במסגרת האגודות האלו בשבת לכותל
המערבי. אינני רוצה להיכנס עכשיו לבעיה זו, אבל הגישה היא גישה סקולאריסטית,
כאילו זה בידי שמורות הטבע. אלה שני אתרים שהם קדושים, ושם יש חילול שבת גדול.
את רחבת הכותל המערבי לא צריך למסור לרשות סקולאריסטית, שיש לה רק גישה של
יפי הנוף ולא של הקדושה.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

אבל עד לכותל המערבי עצמו הולכים ברגל.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אבל אם יש הודעות בבנייני ההסתדרות או
במועצות הפועלים שמסדרים טיולים לכותל בשבת, גם מטעם מפא"י, יש בזה חילול שבת.

שר הדואר י. ישעיהו:

מפא"י לא תלתה מודעות כאלו על טיולים בשבת,

בשום מקום.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני חושב שכדאי לחבר תזכיר על המקומות הקדושים
שנהרסו בצורה ברברית בגדה המערבית. יש לנו כל החומר, עם צילומים של בתי הכנסת
בתפארתם, ויכולים לצלם אותם עכשיו בהריסתם, ועל סמך זה לחבר תזכיר.

המנכ"ל מר א. לבבי:

שלחנו כבר חומר כזה לחוץ לארץ, כולל צילומים על חילול בית הקברות בחברון, בהר הזיתים וכו'.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני מוכן להמציא לכם חומר נוסף, כי לדעתי צריך לפרסם זאת בעולם כולו.

בענין המצב הבטחוני, אני מניח שיהיה לנו דיון בענין זה בוועדת השרים לענייני בטחון, אבל אני רוצה להפנות תשומת לב החברים למאמר שהופיע ב"אקונומיסט" האחרון, בו נאמר שכל המלחמה היתה מלחמה של שלוש שעות, שלוש שעות הפעולה של האוויריה. והוא מוסיף הערה, שדבר כזה יכול לקרות גם לצבא הבריטי. זה לא נצחון של עם ישראל, זה לא כישלון של הצבא המצרי, הצבא יכול להיות הטוב ביותר, אבל אם תופסים אותו בהפתעה והורסים לו את המטוסים, הוא לא יכול להילחם. אינני מדבר כרגע על ניבזות המאמר הזה, אבל נדמה לי שבמידה מסויימת גם אנחנו מפריזים בהערכת האוויריה, כאילו שכל הנצחון הוא רק שלה, יש חלק גם ליחידות אחרות בצה"ל. אבל יתכן שעלינו ללמוד מההערכות וגם אנחנו צריכים להיות יותר זהירים, כי פירושו שכל מדינה נמצאת במצב של סכנה גדולה, ואם זה ענין של שלוש שעות, אנחנו צריכים להבטיח שיהיו בונקרים למטוסים, ושלא נהיה אנחנו בסכנה של מופתעים.

בקשר לתעלה - אני חושב שזו פנטזיה לחשוב עכשיו על תעלה, אבל אולי יש מקום לחשוב על סידור "שאטל" יבשתי בין אניה לאניה. כלומר, צינור להעברת נפט ממיכלית באילת למיכלית באשדוד, ורכבת להעברת סחורות מאניה לאניה. אני חושב שלדבר זה אפשר לגייס מבחינה מסחרית הרבה חברות, ואז זה יכול לתת לנו מעמד כזה מבחינה כלכלית, שזה יחזק גם את מעמדנו המדיני.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

בענין ירושלים - כבר נאמר על ידי השר ורהפטיג, ובמידה מסויימת על ידי השר בגין, שהחוקים המינימאליים שאנחנו הצענו, ובעצם מתוך שלושה החוקים האלה אחד הוא חוק לשמירה על המקומות הקדושים, שאנחנו היינו אולי יכולים לחיות בלי זה, אבל חשבנו שאי אפשר לאחד בין שני חלקי ירושלים מבלי להגיד באותו זמן משהו טוב ביחס למקומות הקדושים. אבל בלי שני החוקים המינימאליים האחרים, אין כל אפשרות לפעול, דבר זה לא יהיה חוקי ולא יהיה לו שום בסיס חוקי.

גם אני מצטער צער רב שאנחנו חשבנו לעשות את זה בשבוע שעבר, בין אם החשש היה מוצדק או לא היה מוצדק. על כל פנים, בנאומי, שר החוץ אמר יותר ובצורה הרבה יותר חגיגית מאשר הצורה השקטה שבה אנחנו כתבנו את החוקים שלנו. אם הוא אמר זאת בנאומי, ומותר היה לו להגיד זאת באופן כל כך חגיגי בעצרת, אינני יודע מדוע אסור היה לנו להגיד דברים אלה הרבה יותר בשקט בכנסת. גם כך היה לדברים האלה אפקט.

אינני רוצה להתווכח, אבל אני רוצה להתרכז עכשיו בענין ירושלים, כי בענין זה הממשלה צריכה לקבל עוד החלטה. ראשית, אינני חושב שצריך לקבל את הצעת השר ורהפטיג, שזה יהיה מחר ולא מחרתיים. אני חושב שאת החוק צריך להביא לכנסת ביום ג' ולא ביום ב', מסיבה טכנית פשוטה. כדי לקיים את הדיון ביום ב', אנחנו צריכים לקבל את הסכמתה של ועדת הכנסת, כדי לשחרר את החוקים מהחובה של 48 שעות. אם נעשה זאת מחר, צריך להבהיל את כל חברי ועדת הכנסת באופן יוצא מן הכלל למחר, ופירוש הדבר שבעתונים של מחר בבוקר יהיה הדבר הזה. בו בזמן, שאם מביאים את החוקים ביום ג', הרי ביום ג' בבוקר יש ישיבה רגילה של ועדת הכנסת...

ראש הממשלה ל. אשכול:

ועדת הכנסת יכולה לשבת בשעה 15:00 והכנסת בשעה

16:00.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

זה לא ילד, ומוטב שזה יעשה בצורה רגילה, ובלי

שום הודעה מיוחדת בעתונות.

השר י. גלילי:

בעתונות זה בלאו הכי יהיה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אם זה לא ייצא מפה, זה לא יהיה בעתונות.

השר מ. בגין:

אם מדובר על 48 שעות, צריך להניח את החוקים על

שולחן הכנסת מחר.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני אניח אותם לפני הישיבה, וועדת הכנסת תשחרר

מהחובה של 48 שעות, ואז אין צורך להניח זאת 48 שעות מראש. נניח אותם ביום ג',

ובו ביום יהיה דיון.

יש בכל זאת מעלה אחת בזה שאנחנו לא דנו בענין זה בשבוע שעבר, אלא בשבוע זה, כי בינתיים המפה נשתנתה. הצעת הצבא לגבי המפה של ירושלים נשתנתה. בו בזמן שבשבוע שעבר היתה מחשבה שזה יהיה לפי המפה שלא כללה את קלנדיה, ובמקרה שמצרפים את קלנדיה היתה הצעה אלטרנטיבית עם מסדרון כל כך צר, שהיתה שאלה אם זה ניתן. במשך הימים האלה ישבה הוועדה כמה פעמים עם אנשי הצבא, והגבול על המפה סומן כך שהוא כולל גם את קלנדיה וגם את עין פרה אשר מספק את המים לירושלים.

בקשר לזה ברצוני לקרוא לכם את המכתב שקיבלתי בענין זה מהאלוף רחבעם זאבי, שהוא עוזר ראשי באגף המבצעים:

"לכבוד

מר י.ש. שפירא

שר המשפטים

הנדון: הצעה לגבולות ירושלים המורחבת

אדוני השר,

1. בהמשך לדיון הבוקר במשרדך, רצופה בזה הצעה לגבולות ירושלים המורחבת.
2. הצעה זו מבטלת את ההצעות הקודמות בנושא זה, מאחר וההנחות עליהן הן היו מבוססות אינן תופשות בשלב זה.
3. העקרונות שהינחו אותנו בבחירת קו הגבול הם:

א. תוספת שטח מירבי שייכלל בירושלים (ועל ידי כך במדינת ישראל), ואשר יאפשר את התרחבותה של ירושלים לכרך גדול. אם יתברר בעתיד שהפרזנו בהכללת שטחים ואוכלוסיה - ניתן יהיה להפריד בין השטח המוניציפאלי של ירושלים לבין אזור חיצוני בסטטוס של מועצה איזורית.

ב. הכללת שדה התעופה של עטרות (קלנדיה) בתחום השטח המסופח.

ג. הכללת כמה ממקורות המים של ואדי קלט - עין פרה ועין פואר בתחום השטח המסופח. (להזכיר כי מי עין פרה מוזרמים היום לירושלים).

ד. נזהרנו מהכללת כפרים ערביים בהיקף נרחב.

ה. לא נכנסנו לתחום העיר בית לחם, דבר שמנע מאתנו את קבר רחל.

ו. במידת האפשר נקבע הגבול על פי תוואים טופוגרפיים, אך באזורים שהדבר חסר משמעות או יוצר קושי מיוחד - נמתח קו הגבול יש מנקודה לנקודה.

4. במפה המצורפת לא מסומן תחומה המערבי של ירושלים העברית, דבר שיש לתת עליו את הדעת טרם הפירסום על איחוד העיר. גם בתיאום המילולי (נספח א' למכתבי זה) של הגבול לא מצויין דבר, ויש אולי להשלימו

במילים אחרות, בשטח הגדול הזה שאנחנו מכניסים לעירית ירושלים, התברר שחלק לא צריך להיות במסגרת עירית ירושלים, זה יישאר במסגרת מדינת ישראל, ונקים שם מועצה אזורית.

נוסף לזה יש כאן אומדן משוער של האוכלוסיה הערבית בירושלים, הכלולה בשטח המיועד לסיפוח למדינת ישראל, וזה מסתכם בערך ב-100 אלף נפש. האומדן המשוער של התושבים שעזבו את היישובים האלה בעקבות המלחמה הוא כ-8,000.

כיוון שמפה זו בעצם קובעת את הגבולות של מה שאנחנו משחררים או מספחים, אני מבקש על זה החלטת הממשלה.

ברשות ראש הממשלה אני רוצה להתייחס גם לדברים אחרים שנכללו בסקירתו, אם איננו מסכמים קודם כל בשאלה זו.

אשתדל ככל האפשר לא לחזור על דברים שכבר נאמרו, את עמדתי אוכל לקבוע בהצבעה.

קודם כל ביחס לגדה המערבית ולחוסיין - בהסברתנו אנחנו חייבים לציין שלמרות הכספים הגדולים שהוזרמו לממלכת ירדן לפיתוח, ולמרות הפיתוח הגדול שנעשה בירדן, הוא לא נעשה כלל ועיקר בגדה המערבית. הכל נעשה בגדה המזרחית. ואפילו אם לעשות השוואות עם גודלה של שכס ב-1948 לעומת גודלה היום, עם גודלה של רבת עמון אז וגודלה היום, ברור איפה נעשה הפיתוח, ואני חושב שדברים אלה צריכים להיות מובלטים באיזה מקום.

השר מ. בגין:

ובהקשר לזה אפשר להגיד שהוא לא פתר את בעיית הפליטים.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני מיד אגיע לבעיית הפליטים.

בוועדת הניסוח אנחנו סיכמנו בפירוש שאנחנו לא מטפלים בשלב זה, לא בבעיית הפליטים ולא בגדה המערבית.

השר י. גלילי:

גם לא בבעיית הפליטים?

שר המשפטים י.ש. שפירא:

כך בפירוש הוסכם, כך על כל פנים אני זוכר, אלא

אם יוכיחו לי שאני טועה.

אני חושב שבענין הפליטים, החשיבות היא לא דווקא לסכם אם ומדוע שר החוץ לא אמר דבר בענין זה בעצרת, אני חושב שבענין הפליטים הממשלה חייבת לקבל החלטה, שהממשלה נוטלת על עצמה את האניציאטיבה, דבר שנמנע ממנה עד היום, כלומר עד המלמה, מפני שכל הפליטים היו בידיהם נשק נגדנו. הממשלה מקבלת על עצמה לנקוט יוזמה לפתרון שאלת הפליטים הנמצאים בשטח שאנחנו שחררנו אותו. כיוון שיש לנו אליהם גישה ואנחנו יכולים לטפל בזה, ואנחנו נעשה זאת בשותפות עם גורמים בינלאומיים, אינני מציע שבענין זה תהיה החלטה מפורטת אם ליישב אותם או לעזור להגירתם, אבל אנחנו חייבים להכריז שאנחנו רואים את עצמנו מוכשרים וגם מוסמכים לטפל בנושא זה.

יתרה מזו, אני חושב שבהצהרה בלבד לא סגי. אני חושב שהממשלה צריכה להקים מיניסטריון לפליטים, וגם על זה צריך להכריז. זה לא ייעשה על ידי ועדות. בשאלת ההגירה של הפליטים, לדעת האופטימיסטים יכולים כמעט לפתור את הבעיה, אבל אנחנו צריכים ללמוד אותה, ללמוד את הדברים מנסיוןן של מדינות אחרות, אם זו קנדה, אוסטרליה, בראזיל ואמריקה הלטינית בכלל. זה חלק אחד של השאלה. אבל יש שאלה של שיכון, פיתוח, לימוד מלאכה ושיקום.

זו גם שאלה של פוליסי. אני הייתי רוצה שאם תהיה הגירה מפה, יהיו המהגרים האלמנטים הצעירים יותר, גם מפני שהם מסוכנים מבחינה בטחונית, וגם מפני שאני חושב שהם האלמנט הגרוע ביותר, כי במשך עשרים

שנה הם לא עבדו ולא עסקו בשום מלאכה, בעיקר אותם הפליטים שישבו בעזה.

אני חושב שאנחנו חייבים לקבוע את הפוליסי של הממשלה בענין הגדה המערבית כמו בענין הפליטים. הדקלרציה הפחות או יותר מוסמכת שנשמעה היתה זו של ניכסון. ניכסון מודיע מה שאנחנו חושבים בענין הפליטים. ובענין הגדה המערבית, חברי הממשלה מביעים דעות, דבר שהוא לגמרי לגיטימי, ויש להם דעות אלו או אחרות, אבל זו שאלה בעלת חשיבות מכרעת לגבי המדינה והממשלה, והממשלה צריכה לתת דעתה על זה, וצריכה לקבוע לה קו. ואני, שלא כשר הבטחון, אינני חושב שמה שאנחנו מכריזים, מזה אנחנו לא נזוז. לא. ייתכן שפה ושם אנחנו נזרז, ופה ושם נישא וניתן. דבר אחד הוא כאשר אין לנו חוזה שלום עם ירדן, ודבר אחר הוא כאשר יש, אבל אנחנו צריכים לקבוע שזו שאלה של הפוליסי הממשלתית. ואני חושב שזה לא טוב, שהעולם הגדול ישמע כל מיני דעות של אנשים, גם של חברי הממשלה, ואנשים חשובים אחרים, וזה בא בתור סורוגאט לענין עמדת הממשלה. ניכסון, בשדה התעופה, אמר שישראל מוכנה לטפל בענין הפליטים. זה יפה מאוד, וכך הוא הודיע בהגיעו לניו יורק.

השר מ. בגין:

בשם מנהיגים אחראים של מדינת ישראל.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני חושב שבשם מנהיגים אחראים של מדינת ישראל

צריך לדבר ראש הממשלה.

ביחס לפליטים החדשים - אני מסכים שזה דבר ממשי

מאוד כש-100 אלף ערבים עוזבים את הארץ ומקטינים את הפרובלימה. אבל אנחנו מאוד מאוד צריכים להיות זהירים, שבכל זאת לא יתקבל הרושם בעולם, כפי שהוא מתקבל בחלקים של העולם, שזו חזרה על 1948. אינני יודע כמה מהערבים האלה שעזבו יהיו

מוכנים לחזור, אבל הייתי שוקל אפשרות של הודעה, שאלה שעזבו במשך החודש הזה יכולים תוך חודש ימים לחזור. אינני יודע כמה מהם יחזרו, אבל על ידי זה אנחנו גם נרוויח את הבונה פידה שלנו, וגם לא נפסיד מזה, או שיחזרו 5,000 או שלא יחזרו.

ביחס לארמון הנציב, נדמה לי שאנחנו קצת יותר מדי רוצים לפייס את או-תאנט. אין לו כל סיבה לדרוש זאת. הוא לא עשה שום דבר כאשר הירדנים לקחו את בית הנציב. הוא לא הקים שום צעקות, ונתנו להם להיכנס. שם הוא לא הספיק, ובמקום שהוא הספיק, הוא נסע במהירות של הליקופטר... אין לו פה מה לעשות. צריך לתת לו בית הרבה יותר יפה בטבריה או בצפת, שם הוא קרוב לענין ולמקום שבו הוא צריך לטפל. כאן אין אינקלאבה, ואין לו פה מה לעשות. על כן לדעתי צריך לסרב בענין זה.

שר הדואר י. ישעיהו:

אני חושב שצריך להיות קו מנחה בהתנהגותנו, שכל דבר שעלול להבריח מאתנו ידידים או להכביד עליהם, לא ייעשה אלא אם כן הוא הכרחי וחיוני, במידה שדברים אלה נעשים. מכאן שאני מרשה לעצמי להביע ספק - אני יודע שאני כמעט היחידי בזה - אם הכרחי לנו הדבר הזה של חקיקה בענין ירושלים. אני מביע ספק, כי בשבילנו הסיפוק הגדול הוא בכך שירושלים היא בידינו. אבל נראה לי שלא החוק יבטיח לנו את ירושלים לנצח, אלא שליטתנו בירושלים, וחוסר חוק לא הוא שעלול לפתוח את הפתח שיקחו מאתנו את ירושלים. לא שוכנעתי שדבר זה הכרחי. אם יש צורך אדמיניסטרטיבי, אפשר למצוא דרך מסויימת כדי לפתור שאלה זו. אינני חושב שאנחנו צריכים לחפש דברים שירוממו את רוחנו. נעשו דברים גדולים שרוממו את רוחנו, ואינני חושב שהחוק הוא הכרחי, ולכן אני מביע את הספק שיש לי, לפני שהמעשה ייעשה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

מה צריך לעשות בשביל להרחיק את הספק שלך?

שר הדואר י. ישעיהו:

אינני חושב שהפסדנו על ידי זה שלא עשינו זאת
לפני שבוע, ולא הייתי רוצה שהמעשה שנעשה השבוע יכביד על המערכה המדינית שלנו,
ושיביא לידי רוב של שני שליש בעצרת האו"ם בגלל זה. יהיה מי שיראה בזה התגרות,
אינני רוצה שאחר כך יהיה לנו מוסר כליות, שלולא עשינו זאת לא היינו מגיעים
לתוצאה זאת. את איחוד ירושלים צריך להבטיח על ידי אמצעים אדמיניסטרטיביים, ולא
צריך לכבוש ולשחרר אותה עוד הפעם על ידי חוק בכנסת, היא כבושה ומשוחררת.

.....

 גם אני רואה שהיה מחדל בענין הפליטים,
 מפני שיכולנו להשמיע קול באוזני העולם, שהנה נוצרו נסיבות אשר מאפשרות לפתור
 את בעיית הפליטים. אנחנו צריכים להשמיע את קולנו בענין זה, שלא רק שאיננו
 מתעלמים, אלא שאנחנו אפילו שמחים לסיטואציה שנוצרה, שתאפשר לנו להביא פעם
 לפתרון השאלה הזאת.

בענין ארמון הנציב, אני מצטרף לדעת שר המשפטים,
 בשום אופן לא למסור את הארמון, כי זו לא שאלה של שיכון. אם זו שאלה של שיכון,
 ניתן לו את השיכון הטוב ביותר שאפשר לתת. זוהי שאלה שהם עדיין לא השתחררו
 מהאמונה שאפשר להחזיר את הגלגל אחורנית. הבנין הזה משמש כסמל, כאילו הוא צריך
 לחזור ולהיות מרכז של ועדת שביתת הנשק ומפקחי האו"ם.

משום כך צריך להגיד שזה שוב איננו קיים. אם
 יתברר שלבול יהיה תפקיד בהתאם להחלטות מועצת הבטחון, יבחרו לו את המקום המתאים
 כדי לשכנו בו, אבל אין להחזירו לבית הנציב, כי פירושו שהם רוצים לחזור סמלית
 למצב שהיה לפני הקרבות. אני מצטרף לדעת שר המשפטים, שכאן צריך לתת סירוב
 מוחלט.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני אתחיל מהדברים שבהם אנחנו צריכים להחליט,

כי השעה מאוחרת.

קודם כל בענין החוקים ביחס לירושלים. כולם
 יודעים על מה מדובר, שר המשפטים מציע להביא זאת בעוד 48 שעות לכנסת. היו שתי
 דעות. אני מציע שהשבוע נעביר את החוקים בכנסת, שהאנשים אשר טיפלו בזה מבחינה
 משפטית חושבים אותם להכרחי, ומתוך הנחה שהצו יאושר באותו יום או כעבור

שלושה ימים.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אבל הממשלה צריכה לאשר את הצווים היום.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אם זה יהיה בכנסת ביום ג', אני אפרסם את הצו ביום ד', מתוך הנחה שלא יפורסם שום דבר משיבה זו של הממשלה.

שר הדואר י. ישעיהו:

אבל זה יפורסם אחרי הדיון בכנסת.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

הצו לא יובא לכנסת ולא יפורסם, ואני מבקש להקפיד על כך שלא ייזכר כי הענין עמד כאן היום בסדר היום.

ראש הממשלה ל. אשכול:

צריך יהיה לדאוג לזה. אני שואל אם יש כאן מתנגדים, שהשבוע נביא את שלושה החוקים לכנסת.

(אין מתנגדים).

השר י. ספיר:

צריך לבוא בדברים עם ראשי הסיעות בכנסת, שיבטיחו כי זה לא ייהפך לדיון גדול.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מבקש להעיר לסדר בשאלה טכנית, אבל אני רוצה שזה יירשם בפרוטוקול.

אני בעד המפה הקודמת ולא בעד המפה החדשה, שאמנם הורחבה בהתלהבות רבה, אבל לדעתי יש בה פגמים רבים. אני בעד המפה הצנועה הקודמת.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אם אנחנו באים להוסיף את עין פרה, זה בערך עוד 10 ק"מ. אני יודע שיש חשיבות רבה שזה יהיה בתוך ירושלים, אבל כיוון שזה בכל זאת מרחק של 10 ק"מ, אחרי שהוסיפו אותו, במקום הפרוזדור המצומצם שהיה קודם, קצת הרחיבו אותו. זה לא איכפת לי כל כך, גם אם אנחנו מקבלים עוד איזה מספר ערבים. בקשר עם קלנדיה התעורר העניין של עין פרה, שזה במרחק של 10 ק"מ מירושלים. לדעתי את זה אפשר עוד להשאיר, בין כה לא נשתמש רק במים האלה בשביל ירושלים העתיקה. אבל אם לא רוצים לעשות רושם, כאילו רוצים "אריינכאפן" עוד 10 ק"מ, אפשר לדעתי בלי עין פרה. זה תיקון קל לעומת ההצעה הקודמת, ואפשר לקבל הצעה זו.

שר השיכון מ. בנטוב:

הייתי רוצה לדעת מי קיבל את ההחלטה בענין המפה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

היתה ועדה שנבחרה כאן.

שר השיכון מ. בנטוב:

השתתפו בה גם אורבניסטים? האם שיתפו מומחים

בדיון?

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני מבקש למסור אינפורמציה. אני כשלעצמי עוררתי רק שאלה אחת בוועדה, מאחר שהושמעה תביעה בענין קלנדיה, והתביעה לא היתה דווקא מצד העיריה, אבל לגבי התוספת הזאת (תיאור על המפה), של קלנדיה, התעוררה שאלה, שפה יהיה גבול די מוזר של העיר. כתוצאה מהערעור הזה שלי ביחס לקלנדיה הציע בא כוח הצבא, האלוף זאבי, את הדבר הזה של יישור הגבול. כמובן שבענין זה אני קיבלתי את עמדתו של הצבא, אבל אם שר הבטחון מבכר את ההצעה הראשונה, אני אתמוך בו.

שר הבטחון מ. דיין:

אני רוצה להסביר, אינני מייצג כאן את הצבא, אני אזרח, חבר הממשלה. אני מאמין שאני מבין בענייני צבא, ואני חושב שהמפה הראשונה היא טובה והמפה השניה אינה טובה. אינני מחשיב את מקור המים של עין פרה, כי היום מצב המים איננו במשורה, אין בעייה של אספקה, יש לנו מקורות מים ולמקור המים של עין פרה אין שום חשיבות חיונית. מה שמדאיג אותי במפה השניה, שהיא קוטעת את הדרך מהחלק הדרומי של הגדה המערבית לחלק הצפוני. אם אני מביא בחשבון

- ואני מביא זאת בחשבון - שייתכן שנרצה לעשות מהגדה המערבית יחידה אחת, שיהיו בה גם חברון, גם בית לחם וגם יריחו, צריכה להיות דרך מקשרת. נוסף לכל הקומפליקציות, אנחנו במפה השניה חותכים גם את הדרך.

אני מכיר את התיאבון של היהודים, אפשר לקחת את כל הגדה, אבל אם מדברים על סיפוח ירושלים, יש גם אפשרות לסיפוח ביד נדיבה, ישנו שדה התעופה וישנה עין פרה. אם מצרפים את שדה התעופה ועין פרה, זה לא סיפוח החלק השני של ירושלים, זה חציית הגדה המערבית לשני חלקים, החלק הדרומי והחלק הצפוני, ואני נגד זה. אז לא יהיה לנו שדה תעופה בירושלים. כל זמן שהשטח בידינו אפשר לטוס שם. אבל בגלל שדה התעופה אני לא בעד קלנדיה ולא בעד עוד עשרה כפרים נוספים עם 20 אלף תושבים וניתוק הגדה המערבית הצפונית מהגדה המערבית הדרומית.

ראש הממשלה ל. אשכול:

כמה מים נותן עין פרה, ומי משתמש במים אלה עד

עכשיו?

שר הפנים מ.ח. שפירא:

ירושלים העתיקה.

שר הבטחון מ. דיין:

זה שלישי מאספקת המים של ירושלים-העתיקה היום.

אני התעניינתי בשאלה זו ושאלתי אם אומרים לחבר את קו המים של ירושלים החדשה לירושלים העתיקה, ואמרו לי שכן. שנית, היעדר מקור המים של עין פרה אינו מהווה מעמסה. כל זמן שמחזיקים בגדה המערבית, אפשר להשתמש בכל קוב מים של עין פרה, אבל אנחנו לא במצב, שאם עין פרה תנותק לא יהיו מים לירושלים.

השר מ. בגין:

אני מציע שהי"ל לא נקבל החלטה בענין המפה, אלא שנכנס את הוועדה לדיון נוסף, והממשלה תסמיק את הוועדה. אני חבר הוועדה ולא השתתפתי בישיבה בה אושרה המפה השניה. נציגו של שר הבטחון השתתף בישיבה הראשונה, שבה גם אני השתתפתי, ועל כן תמוה בעיני שפתאום זה עבר למטה ולא דרך משרד הבטחון. נשמע בוועדה את הדעות השונות.

סגן השר י.ש. בן מאיר:

ברצוני להזכיר לשר בגין, שבועדת השרים נתקבלה מפה מסויימת שתואמת את ההצעה הירדנית לירושלים הגדולה. שם כלולה גם קלנדיה, והיתה שאלה אם הצבא מוכן להסכים להכללת קלנדיה. אז הוחלט שמקבלים את ההצעה בערך לפי המפה השניה, אבל נאמר שצריך להידבר עם הצבא ביחס לקלנדיה, והוא נתן את הסכמתו. המפה הירדנית הזאת אינה כוללת את החלק הצפון-מערבי, את בית איקסא, שנכללה כאן במפה של הצבא, אבל דרומית-מזרחית היא הולכת בערך באותו כיוון, וכוללת את שדה התעופה. אפשר להסתדר בלי עין פרה, כי בעצם המים באים גם ממעינות אחרים, שהם מחוץ לשטח הזה. אבל המהנדסים, גם של הצבא וגם של מחלקת התכנון שלנו, אמרו שהשטח של עין פרה איננו שטח מיושב, אלא הוא כמעט כולו שטח ריק, אם כי זה שטח גדול, אבל לא זו הבעיה.

ברשותכם אני רוצה לומר כמה מילים בענין קלנדיה. בעיית קלנדיה הופכת לבעיה קשה אם רוצים להשתמש בשדה התעופה בשביל לעבור למדינת ישראל. כל זמן שלא חל עליה חוק המשפט הישראלי, יעלו כל מיני בעיות לאלה שירצו להגיע מקלנדיה, גם מבחינת חוק הכניסה, גם מבחינת מעבר הרכב, וכאשר הם יעברו מקלנדיה לירושלים, יצטרך להיות איזה מקום ביקורת באמצע.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

מדוע? איך זה מסתדר בג'נבה, שעל ידה ישנו הגבול

עם צרפת?

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני חושב שלא ניכנס כאן לדיון מחדש, נקבל את

ההצעה שהוועדה תשוב ותעיין בזה, יש לנו עוד 48 שעות.

שר העבודה י. אלוך:

אני חושב שהצעת השר בגין נכונה, אנחנו צריכים

להתייעץ בוועדה, כי היא לא סיכמה. אבל אני מבקש, שלפני ישיבת הכנסת, תתכנס הממשלה, אולי בבניין הכנסת, כי זה ענין רציני מאוד. אינני יודע למה קובעים כאן גבול, אני חושש שקובעים גבול למדינת ישראל. אני מבקש, שלפני ששר הפנים יוציא את הצו, תינתן שהות לממשלה או לוועדת השרים לענייני בטחון, אם תסכימו, להתוות את גבולות ירושלים, כי אנחנו לא קובעים בזה רק את גבולות ירושלים. אני חושש מאוד. זה לא קשור בדיון בכנסת, זה קשור לצו.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

שמענו כאן אינפורמציה חשובה מאוד. הצו של שר

הפנים בא אחרי הצו של הממשלה כולה. הממשלה יכולה להחליט היום להעביר זאת לוועדה, אני תומך בזה. בעצם אני באופן פורמלי לא הייתי מחוייב להביא זאת לישיבה היום, אבל חשבתי, שכיוון שזה גבול כל כך חשוב, מוטב שהממשלה תחליט.

ראש הממשלה ל. אשכול:

מדוע השר אלון חושב שאנחנו קובעים בזה את גבול

ישראל?

שר המשפטים י.ש. שפירא:

זה עוד לא גבול ישראל, אבל לעת עתה זו הגדה

המערבית מול ישראל, וכאן יש גבול בין הגדה המערבית בנקודה זו.

שר העבודה י. אלון:

הואיל ועוד לא קבענו סופית, נדון על זה בוועדה.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני מבין שהשר אלון לא חושש כל כך מהמפה, כמו

שהוא חושש מההנמקה של שר הבטחון.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני מציע שהוועדה תתאסף, ולפני הדיון בכנסת,

תתאסף הממשלה, אלא אם בוועדה תתקבל ההצעה פה אחד.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מציע לתת יפוי כוח לשבעה חברי הוועדה

להחליט על כך, אלא אם מישהו מחברי הוועדה ידרוש עוד הפעם דיון.

שר העבודה י. אלון:

אולי כדאי שהוועדה תביא את המלצותיה בפני

הוועדה לענייני בטחון.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ייתכן שבועדת השבעה ישנם חברים שאינם חברי

ועדת השרים לענייני בטחון, אם הם מסכימים, אם יהיה צורך, נטפל בזה בוועדת השרים לענייני בטחון.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני מציע שהחלטת הממשלה תהיה היום וענין

הגבולות ייקבע על ידי ועדה משותפת של ועדת השרים לענייני בטחון וועדת השבעה, על דעת הממשלה.

שר הדואר י. ישעיהו:

אם ההוראה היא שקובעים לירושלים גבולות

מוניציפליים סבירים, אין שלי שום טענה. אבל אם הכוונה היא לקבוע גבול מדיני פוליטי, אני מבקש שזה יבוא לממשלה. אם המפה נקבעת לפי שיקולים מוניציפליים, אין לנו מה להעיר.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מציע שהוועדה תשב עוד היום ואם יהיה צורך,

נקיים מחר בבוקר ישיבת ממשלה.

אולי צודק שר הדתות בהערותו, שמדברים יותר מדי עם נציגי הדתות, אבל אני נוטה לזה שתהיה שיחה עם ראשי הדתות, לאחר שנעביר את הצעות החוק בכנסת, ותהיה הזדמנות לשאול אותם אם יש להם משהו להעיר לפרוצדורה המעשית.

מ ח ל י ט י ס:

בהמשך להחלטה מס. 552 מיום י' בסיון ש"ז
(18.6.67):

א. להגיש את החוקים אשר אושרו בהחלטה מס. 552 הנ"ל לכנסת ביום ג' השבוע, ולבקש את הכנסת להעביר את שלוש הקריאות של חוקים אלה באותו יום.

ב. להטיל על ועדת השרים אשר נתמנתה בהחלטה מס. 536 מיום ג' בח"ז (11.6.67) לקבוע את תחומיה החדשים של ירושלים ולהביא הצעתה לאישור הממשלה מחר.

ג. ראש הממשלה יזמין את ראשי הדתות בארץ ויסביר להם את מדיניות הממשלה לגבי המקומות הקדושים לפיה תמשיך הממשלה לשקוד על שמירת המקומות הקדושים ועל הבטחת מעמדם הדתי ואופיים האוניברסלי, תוך התייעצות עם ראשי הדתות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אשר לארמון הנציב - יש כאן שתי דעות. דעה אחת שבאה תחת לחץ, כל אחד יודע שכאשר דנים באיזה ענין פנים אל פנים קשה יותר לסרב. ההצעה היא שתהיה חליפת מכתבים, ועל ידי כך אולי אפשר למשוך את הענין שבוע-שבועיים, ובה ייאמר, לא שמוסרים לו את הבנין בחזרה, אלא נותנים לו להיכנס לבנין, להשתמש בו לצורך התפקיד שמוטל עליו עכשיו, בהתאם להחלטות מועצת הבטחון, של שמירה על הפסקת האש.

ישנה דעה שניה, לתת לו כל מה שנחוץ לו בישראל, אבל לאו דווקא בבית הזה. לא צריך לקבוע שיש מצב של ירושה של בינאום הבית הזה.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

היתה עוד הצעה, אולי לתת לו אגף.

שר הבריאות י. ברזילי:

זה אותו הדבר.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

רק אחרי שגומרים את כל ענין הרחבת ירושלים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

עכשיו אנחנו צריכים לכתוב לו, וזה תלוי מה שנחליט. אולי נחליט בכלל שלא, אז אין קשר. אקח את הדבר המרכזי: האם אנחנו רואים ענין או תועלת גם לנו, שבבית הזה ישתכן, בצורה זו או אחרת, הנציג של

או-תאנט היתה הצעה שבכל זאת, שבכל זאת, כאשר נגמור את כל העניינים שלנו עם ארצות הברית, אז אולי הדיבור יהיה אחר - גם עניין זה צריך לזכור. אני בעד זה שחוזרים לטפל בעניין רק לאחר שגומרים - אולי אחר כך נחליט שלא - את כל העניינים הגדולים...

השר מ. בגין:

הקשורים בירושלים.

שר העבודה י. אלוך:

לאו דווקא.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ואחרי זה נדון בזה.

שר הבטחון מ. דיין:

לו היה נקבע עם ארצות הברית שהסכמי שביתת הנשק בטלים ומבוטלים, לא היתה קיימת בעיה כזאת, והיתה אחר כך טענה לגבי הבית. עכשיו הטענה היא, שהוא עדיין מפקח מטעם האו"ם.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מעמיד להצבעה את ההצעה שעכשיו לא מחזירים את ארמון הנציב, ונחזור לטפל בעניין זה רק לאחר שגומרים את העניינים האחרים.

ה צ ב ע ה:

בעד ההצעה - 14 קולות;

נגד - אין;

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם כן, אין צורך להצביע על יתר הדברים, כי אמרנו שמוכנים לחזור ולדון בדבר אחרי גמר הדיונים בכל העניינים. אבל פה יש שאלה אם השר אבן יכול לרמוז שכאשר יתר הדברים יסתדרו, אז נשוב לדון גם בענין זה.

שר הבטחון מ. דיין:

אם אומרים שנשוב לדון, ברור שזה אז מתוך כוונה

לפתור את הענין.

ראש הממשלה ל. אשכול:

יכולה להיות כוונה גם לפתור, וגם ללכת לקראתו.

שר הבטחון מ. דיין:

אם אומרים שנשוב לדון, סימן שנחפש דרך לפתור את

הבעיה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לי אין חשק שנציגו של או-תאנט יישב דווקא שם.

לבי לשר אבן שצריך יהיה להיפגש ולדון בעניין זה עם מי שצריך.

מ ח ל י ט י ס:

(ב-14 קולות) לא להחזיר עכשיו את ארמון הנציב

בירושלים לרשותם של נציגי האו"ם בארץ. הממשלה

תחזור לדון בשאלה זו, במגמה לפתור את הבעיה,

לאחר גמר הדיונים בבעיות הגדולות.

565. המצב בגדה המערבית

ראש הממשלה ל. אשכול:

בקשר למצב בגדה המערבית דובר כאן על יציאת

האנשים לגדה המזרחית. אחת מן השתיים, או שאנחנו אומרים: שמענו מה שאומר שר

הבטחון, שהאנשים שיוצאים לגדה המזרחית עוברים מרצונם הטוב...

המנכ"ל ד"ר י. הרצוג:

זה עתה הגיע מברק מהשר אבן מניו יורק בעניין זה,

אולי כדאי לקרוא אותו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

המברק ממוען אלי והוא אומר:

"אבקש להביא את הענין הבא לישיבת הממשלה.

העתונות העולמית מביאה סיפורי זוועה על מימדי הבריחה של רבים מהגדה המערבית למזרחית ועל יסורים נוראים המלווים בריחה זו. הואיל ותיאורים דומים מופיעים בעתוני ארצנו, אני מניח כי התמונה מדויקת ביסודה. רוב הכתבות האיומות ביותר מוברקות משטחים הנמצאים בשליטתנו. ישראל מצטיירת בעיני אומות העולם ויהודי התפוצות כנטולת יסוד אנושי ומוסרי במדיניותה. הבעיה איננה יעילות הסברה, כי אם תבונת המדיניות וזו לא הוסברה". - זה בדיוק מה שהשר דיין אמר בהתחלת הישיבה. - "מכל הצדדים אנו שומעים על השפעתה השלילית של מציאות זו על מערכתנו המדינית בשעה שמסתמן סיכוי (שאנו מנסים לסכלו) לגיבוש רוב להחלטה קצרה בעצרת, לפינוי כוחותינו, והסיבה המכרעת למהלך זה היא התרבות הסיפורים המעידים על חוסר יכולת לקיים יחסים גוונים ואנושיים בין שלטון ישראלי ואוכלוסיה ערבית. השדר מממשלת איטליה שתמכה בנו עד כה במאבקנו אינו אלא ביטוי אחד מרבים להרגשה שהפכנו מראויים לאהדה לנתפסים לאכזריות. אין ספק שחוסין ינצל תופעה זו ביעילות. אינני יודע מה מידת החשיבות שהממשלה מייחסת למאמצינו למנוע הזדהות בינלאומית עם תביעת הפינוי, אך גם בלי שיקול זה יש לראות בחומרה את המסע העתונאי הזה. אם המציאות היא יותר טובה מזו המתוארת, יש לעשות מאמץ הסברתי עליון. מאידך, אם המציאות היא חמורה כמתואר, יש לשקול דרך הקלה."

השר י. ספיר:

האם הדבר לא ניתן לסידור על ידי זה שמי שרוצה

לעזוב יגיש בקשה, בה יציין מדוע הוא רוצה לעזוב? על ידי זה אנחנו מונעים את הפרסום המופרז; שנית, יהיו הנימוקים מדוע האיש רוצה לעזוב. שמענו משר הבטחון שעד כה עזבו כ-100 אלף ערבים.

שר הבטחון מ. דיין:

אני יודע שממחנה הפליטים ביריחו עברו 50 אלף ערבים למחנה בצד השני. אני עכשיו יודע את המספר, כי אמר לי זאת מנהל מחנה הפליטים הערבי. בעתונות פורסם כאילו יצאו 100 אלף פליטים, אבל עכשיו אני יודע שמהמחנה עברו 50 אלף. ייתכן שבמקומות אחרים עזבו עוד 50 אלף, אינני יודע בדיוק.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אין להעלות על הדעת שערבי שיש לו משק ובית לא ירצה לחזור. אני יודע שבשניים-שלושה מקומות היה לחץ, השאלה היא אם אנחנו רוצים ש-100 אלף איש אלה, או 30 אלף או 40 אלף יחזרו. אני רוצה לדעת מה אנחנו אומרים.

שר הדואר י. ישעיהו:

מי שיצא יצא.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אם הוא יצא מרצונו, לא יינתן לו לחזור.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני הצעתי להודיע שמאותם 100 אלף שיצאו, מי

שרוצה לחזור - יחזור.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מעמיד הצעה זו להצבעה.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני מבקש תוספת להצעה זו. אני מציע שהממשלה

תודיע שהיא שמעה דין וחשבון מפי שר הבטחון. שניתנה הוראה לצבא שלא יעשה שום לחץ על הערבים כדי לעזוב; לעשות כל פעולה כדי למנוע בריחתם, אלא אם יעזבו מרצונם הטוב.

ראש הממשלה ל. אשכול:

זה לא טוב, לא צריך להגיש שלא ייעשה שום לחץ,

לא צריך להשתמש בנוסח שלילי, אלא צריך להגיד שאנשים אלה ברובם המכריע הם אנשים שגרו בתוך מחנות הפליטים בצד זה, ובגלל סיבות שלהם עברו למחנות הפליטים בצד השני, אם מסיבות משפחתיות ואם מסיבות אחרות. זה מה שצריך להודיע.

השר מ. בגין:

הייתי מציע להוסיף כאן משפט אחד ממה שאמר לנו

שר הבטחון, כי העדות של מנהל מחנה הפליטים הערבי חשובה מאוד.

שר השיכון מ. בנטוב:

אני מציע להפסיק את העברת הפליטים לצד השני,

אלא בהמלצה או של אונר"א או של "הצלב האדום".

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני רוצה קודם לגמור בענין זה של האנשים שעברו כבר. היתה הצעה להודיע שמי שרוצה לחזור - יחזור. סיכמנו שלא עושים זאת. מי שעבר עבר, ואנחנו מפרסמים הודעה שכל אלה שעברו, הם אנשים שעברו מרצונם הטוב.

שר הבטחון מ. דיין:

אני רוצה להציע להמשיך בתהליך הנוכחי, ואני רוצה להגדיר אותו שוב, לפני שמעמידים להצבעה. מה אנחנו עושים? כל אחד חותם על בקשה שהוא מרצונו הטוב רוצה לעבור, בלי מפקח, לא של אונר"א ולא של "הצלב האדום". אנחנו מעמידים לרשותם אפשרות נסיעה באוטובוס ממקום מגוריהם עד לירדן, שם הוא עובר לצד השני, ובצד השני מחכות לו מכוניות ירדניות.

השר מ. בגין:

ה"טיימס" כותב, שכאשר הם עוברים, יורים באוויר.

לדעתי צריך להפסיק זאת.

שר הבטחון מ. דיין:

זה שה"טיימס" כותב עוד לא אומר שיורים. השר קול

היה שם ואמר שראה שעזרו לאנשים.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

ראיתי שדווקא עוזרים, אם כי הדבר כשלעצמו

מזעזע.

ראש הממשלה ל. אשכול:

גמרנו עם 100 האלף שעברו, עכשיו אנחנו צריכים להחליט מה תהיה הפרוצדורה מהיום ואילך. זו שאלה של ניסוח, שצריך עד כמה שאפשר, להיות יותר אמיתי ויותר אנושי, כדי שיאמינו לנו שאנחנו רוצים למנוע, ורק אנשים שרוצים לעבור מרצונם החופשי - עוברים. אנחנו אומרים לעצמנו שלא יהיה לחץ ישיר או בלתי ישיר, ואנשים יעזבו מרצונם, ואת זה צריך לפרסם. אני חושב שכאן ניתנו נימוקים מתקבלים על הדעת, מדוע אנשים עוזבים.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

מדוע מתנגד שר הבטחון להצעת השר בנטוב, שנטיל

זאת על אונר"א?

שר הבטחון מ. דיין:

הם לא צריכים לדעת איך אנחנו עושים זאת.

השר י. ספיר:

אני מבקש להשלים את הצעת שר הבטחון, שתהיה הודעה פומבית אשר תתפרסם, כי מעתה ולהבא מי שרוצה לעבור לגדה המזרחית צריך לפנות למקום מסויים ולקבל רשיון. זאת אומרת שבלי רשיון אנשים לא עוזבים, ואם יש צורך ברשיון כדי לצאת, זה מוכיח שלא מגרשים ולא מעודדים את היציאה. את זה אפשר לפרסם.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

השאלה היא מה אנחנו רוצים?

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני מתנגד להצעת השר י. ספיר.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

בין 100 אלף הראשונים בוודאי היו כאלה שרצו לעבור ועברו. אבל בוודאי היה חלק שיצאו מתוך לחץ, ואינני יודע מה היה הלחץ. השאלה היא אם אנחנו רוצים עכשיו להפסיק את הלחץ הזה או לא. זה תלוי בעיקר בנו. אם נפסיק את הלחץ, עוד יהיה חלק שירצה לעבור לשם, אבל יהיה חלק שבלי לחץ יישאר כאן. אנחנו צריכים להודיע באופן הפשוט ביותר: כל מי שירצה לעבור יוכל לקבל רשיון, ואחרים יכולים לשבת בשקט במקומותיהם, ושום דבר רע לא יאונה להם. זה דבר ברור ביותר.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני חושב שאין צורך ואין מקום לרשיונות. כל מי שרוצה לצאת מודיע שהוא רוצה לצאת והוא יוצא, ואז אין מקום לרשיונות. זו העמדת פנים וכל עתונאי יכול להוכיח שזו אחיזת עיניים. כל מי שרוצה לצאת, עליו לבוא ולהודיע שהוא רוצה לצאת, ואז יאפשרו לו לעבור.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני רוצה לשאול את שר הבטחון אם הוא יכול להגיד

לנו בבטחון של תשעים ותשעה אחוז, שאפשר יהיה לסמוך על כך שלא יהיה לחץ?

שר הבטחון מ. דיין:

בהחלט כן. אני רוצה להגיד מה הסידור. בשכם, בג'נין, בבית לחם ובחברון ראשי העיריות הערביים הם שמסדרים זאת עם האוטובוסים שלהם. הם מקבלים מאתנו רק רשיון שהאוטובוס הזה יסע.

השר מ. בגין:

זאת צריך לפרסם.

שר הבטחון מ. דיין:

זה לא חל על ירושלים, כי בירושלים אין עכשיו עירייה ערבית. ליד שער שכם יש אוטובוס, וערבי שממלא טופס, שהוא מרצונו הטוב רוצה לנסוע ולעבור, מאפשרים לו. המרחק ליריחו הוא כזה שאי אפשר ללכת ברגל. זו דרך צבאית והיא סגורה, אבל הסידור הזה שקיים עכשיו, אין פירושו לחץ ועידוד היציאה, אלא סיוע למי שרוצה בכך.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

בירושלים אפשר לעשות זאת על ידי איזה מוסד

ערבי?

שר הבטחון מ. דיין:

אין שם שום ארגון ערבי, בעוד יומיים ירושלים כולה תהיה יהודית. בימים האחרונים היו כ-600 יוצאים ליום מירושלים, וזה בוודאי כולל גם את הסביבה, ועוד 400 אחרים. זה בערך 1,000 יוצאים ליום, זה דבר עצום.

שר השיכון מ. בנטוב:

אני טוען שאנחנו צריכים להפסיק יציאה זו לאיזה זמן, כדי שלא יהיה מה לצלם, ויגידו שהדבר נגמר.

ראש הממשלה ל. אשכול:

זה לא הוגן, אי אפשר שלא לתת לאדם שרוצה לעבור - לצאת. אמרנו שכאשר מחברים את שני חלקי ירושלים, נצרך לעירית ירושלים אנשים מעירית ירושלים העתיקה. אולי אפשר לסדר שתהיה תעודה שהמבקש לצאת חותם עליה, ומישהו אחר יאשר אותה.

שר הבטחון מ. דיין:

תעודה כזאת ישנה, אבל אולי אפשר למנות איש ערבי שיפקח על זה במקום יהודי. דווקא בירושלים ענין החתימות מסודר.

המנכ"ל מר א. לבבי:

אינני משוכנע שבכל מקום אנשים יוצאים על יסוד תעודות וחתימות. יכול להיות שאני טועה, אבל האינפורמציה שלי היא לא כזאת. זה לא מסודר בצורה כזאת.

שר הבטחון מ. דיין:

לא בכל מקום, אבל בירושלים זה הוסדר.

המנכ"ל מר א. לבבי:

אם היה כך, הייתי עושה סיור עתונאי יחד עם אנשי
 "הצלב האדום". לפי הידיעות שלי, בירושלים זה הכי מסודר, אבל לא כן במקומות
 אחרים.

שר הבטחון מ. דיין:

זה בדיוק מה שאמרתי.

השר י. גלילי:

מה המצב לגבי סיור של עתונאי חוץ בגדה המערבית?

שר הבטחון מ. דיין:

אני ביקשתי להפסיק את הסיורים האלה, כי הם שרצו

שם בלי סוף.

לגשר חוסיין ביריחו באים אנשים גם מהצד השני,
 והם שם מספרים סיפורים שהירדנים רוצים שיספרו. מצלמים את האנשים כאשר הם
 עוברים את הירדן עם חבילות על הראש, והם מספרים שירו בהם. זה שה"טיימס" כותב
 שירו, זה עוד לא אומר שזה נכון. אין אפילו תלונה אחת שנהרג שם אפילו ערבי אחד.
 יש פליטים שעוברים מצד זה של ישראל לירדן הערבית, ושם במחנות הפליטים הם
 מקבלים אותה מנת המזון של הפליטים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אבל צריך למצוא דרך שבמקום שעומדים הצלמים הללו, תהיה איזו סמכות, ושם יראו שיש חותמת של האיש, שהוא עובר מרצונו החופשי.

שר השיכון מ. בנטוב:

מדוע שזה לא ייעשה על ידי אונר"א?

השר י. ספיר:

אני חושב כי מוטב שהסמכות תהיה ראש העיר הערבי

או ראש הכפר.

שר הבטחון מ. דיין:

אינני מאמין שנמנע מתיאורי זוועות אלה, כי הצלמים עוברים גם לצד השני של ירדן, אלא אם כן נפסיק בכלל את היציאות הללו. אם לא נפסיק, אני מניח שהפליטים, בהגיעם לצד השני, יספרו סיפורים.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

יתרה מזו, אם הוא יידע שלאחר מה שהוא אומר הוא

בכל זאת עובר, הוא שם יגיד שלא נתנו לו לאכול, מה נעשה עם כל ההצהרות האלו שהוא נתן בהיותו כאן, תחת שלטון ישראל?

ראש הממשלה ל. אשכול:

האם אפשר לעשות דבר זה, שאנחנו מפרסמים הודעה, כי לרגל הפרסומים האלה בעולם הממשלה תעכב את היציאה ולא תתן לצאת, אלא לאדם שהגיש בקשה, והיא תאושר על ידי הסמכות של הכפר שלו, שהוא יוצא מרצונו הטוב? אם אנחנו מפרסמים דבר כזה, זה כשלעצמו גם כן איזה דבר.

השר מ. בגין:

זה חל על העתיד.

המנכ"ל מר א. לבבי:

לא, מתחילים בזה שמכחישים את כל הסיפורים

והפירסומים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

מסבירים את העבר כפי ששמענו עליו פה, אולם

מסתבר, שאנשים אחרי שהם עוברים בודים דברים ומשמיצים, הצלמים אינם יודעים את הענין, ואז הסיפורים עושים רושם.

השר י. גלילי:

מדוע לא נותנים לעיתונאים לבוא לצד הזה שלנו כדי

להיווכח שזה לא נכון? המצב הוא שסיפורי הזוועה מלווים בעובדה שהתחום הזה מטעמים שונים נסגר בפני עיתונאי חוץ.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אתה אומר שכאשר הם באים למקומות ששם ישנם

האוטובוסים לא נותנים להם לצלם?

השר י. גלילי:

לא נותנים עכשיו להיכנס לגדה.

שר הבטחון מ. דיין:

הגדה עד אתמול היתה מלאה צלמים וסיפורי הזוועה

האלה בכל זאת נתפרסמו. מהיום המצב יהיה אחר.

השר י. גלילי:

העתונאים מספרים שלא נותנים להם להיכנס לשם כי

רוצים להסתיר את סיפורי הזוועה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

השר דיין אומר, שעד אתמול כן נתנו להם.

השר י. גלילי:

יפה, אבל אני מדבר מהיום למחר.

ראש הממשלה ל. אשכול:

האם אי אפשר לקבוע שיש רק שלוש, ארבע או חמש

תחנות, שבהן אפשר לעבור?

שר הבטחון מ. דיין:

עכשיו יש רק תחנה אחת, ועוברים במקום אחד.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם אין התנגדות לכך, שהצלמים יעמדו שם, אז יהיה

גם מישהו מאתנו שיהיה מעוניין. אם אנחנו אומרים שאדם שרוצה לעבור צריך להביא בקשה מאושרת על ידי ראש הכפר או ראש העיר, את זה הצלם יצלם.

שר הבטחון מ. דיין:

אני רוצה להסביר מדוע לדעתי היה צורך בהוראה

זו, להפסיק את ביקורי צלמי הטלויזיה והעתונאים. הצרה היא שהם לא רק מצלמים, אלא גם מדברים, אז המנהיגים הערביים התחילו להצהיר הצהרות והם התחילו להתחרות ביניהם, מי יהיה יותר ערבי לאומי. הכתבים שלנו גם כן נסעו ועשו ראיונות, אבל אנחנו עכשיו לא נותנים גם לעתונאים שלנו, ואיננו יכולים לא לתת לעתונאים שלנו להיכנס ולהרשות זאת לאחרים. כאשר הם ראו שכך מתנהלים העניינים, וכאן אמרו כל מיני אנשים שצריך לנהל משא ומתן עם נציגי הערבים, אז באה ההתראה של חוסיין, שכל מי שיעשה זאת ייראה כבוגד. אז אמרתי להפסיק זאת. ניתן רשיונות למי שצריך, אבל לא בשביל ראיונות ולא פגישות. יש שם בכלל התרוצצות וצריך להפסיק את ה"קרניבאל" הזה. המלחמה נגמרה, כרגע זה שטח סגור, צריך להפסיק כל ביקור של עתונאי, יכול להיות שאפשר לתת רשיון מיוחד לזה. אבל אותו ערבי, כאשר כתב הטלויזיה הצרפתית ישאל אותו מה יש לו לומר, כשהוא ברגל אחת בצד השני, הוא

יאמר דברים שלא יהיו לטובתנו, והם לא יעשו תעמולה לישראל. כאשר הוא יושב בשכם, הוא יימנע מלהשמיץ, אבל כאשר הוא מחליט לברוח, הוא לא יגיד דברי שבח.

השר י. ספיר:

אם מוסכם שהוא מגיש בקשה ומקבל רשיון, זה יסודר

גם בלי עתונות.

שר הבטחון מ. דיין:

הנהגנו דבר זה, אבל זה לא היה בכל המקומות. היו

שני דברים: (א) האיש חותם שהוא יוצא מרצונו הטוב; (ב) ראש העיר או ראש הכפר יחתום על תעודה זו, שהוא מעיד על כך שהאיש הגיש בקשה, ואחר כך יאמרו את ההיפך.

המנכ"ל מר א. לבבי:

אנחנו עכשיו מכניסים זאת למסגרת הסברתית, וזה

חשוב. קודם כל צריך להבהיר את התיקון הזה, שתהיה חתימה של מגיש הבקשה, וחתימה של המוכתר או ראש העיר, שנית, שדבר זה יתפרסם עוד היום, ושכל מה שסופר עד עכשיו איננו נכון.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מציע שבענין הפרסום תהיה פגישה עם העתונאים

אם רוצים שאני אעשה זאת, אני מוכן לעשות זאת, נסביר את הענין כולו, ובתוך זה נסביר את הסידורים הטכניים, שהאיש צריך להגיש בקשה שהוא יוצא מרצונו הטוב, ותהיה חתימה מאשרת של ראש העיר או ראש הכפר.

המנכ"ל מר א. לבבי:

לגבי ענין העתונאים - אני מבין מה ששר הבטחון אמר, אבל למרבה הצער יש גם הצד השני. ברגע שמודיעים לעתונאים זרים שאסור להם להיכנס, פוגעים בהם והם אז ישמיעו ויגידו, כי כנראה יש שם דברים שרוצים להסתיר. אולי ישנה דרך באמצע, שירשו לצאת לשם ברשיונות, ויחד עם זאת נפסיק את ענין הפגישות עם הנציגים הערביים בצורה נמרצת ביותר, כי זה לא עסקם. אבל שלא יהיה מצב שיתפרסם בעולם, שתוך לילה אחד סגרנו את הגדה המערבית בפני כל עין זרה, ומי יודע מה אנחנו עושים שם.

שר הבטחון מ. דיין:

אינני תופס מה אנחנו רוצים. עוד לא שמעתי על דבר כזה, שאנחנו צריכים לעמוד מוכנים, ובכל מקום צריך לתת לראות ולצלם, כי אחרת מי יודע מה יגידו. אני רוצה לנחש שכאשר יעמדו צלמים ואנשי הטלוויזיה ליד הגשר ביריחו ויראינו את היוצאים יהיו סיפורי זוועה פי שבעים ושבע, גם אם אנחנו נאמר להם שנקבע סדר שהאיש חותם שהוא יוצא מרצונו הטוב וראש העיר מאשר. אבל אם אתם רוצים לקבל זאת - בבקשה.

המנכ"ל מר א. לבבי:

לא התכוונתי לזאת, לא התכוונתי שאנחנו צריכים להרחיב לעומת אתמול, אבל גם לא צריך לצמצם באופן קיצוני את ביקור העתונאים לעומת אתמול.

שר הבטחון מ. דיין:

בגדה המערבית יש אלפי ישראלים, ואינני יודע מי
 עתונאי ומי איננו עתונאי, והם נכנסים לכל בית ערבי, ואנחנו לא יכולים להסכים
 לזה. בבקשה, נעשה על זה דיון, אבל לא בקשר עם בעיית הפליטים. אי אפשר לזרים
 לתת להיכנס ולישראלים לא, וגם לא להיפך.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

צריך לתת לפחות לחלק, כי אם סוגרים את הגדה
 בפני כל העתונאים, ברור שאפילו ידידים שלנו יגידו מי יודע מה עושים שם.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מציע לדון על זה, ומה שנקבע - נקבע.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אבל יפה שעה אחת קודם. אני מציע שהיום מישו
 יישב עם איש משרד החוץ ויעבדו את הסדר, ויבדקו כמה צלמים יש, ולהבטיח שיהיו
 צלמים ועתונאים בכל השפות, ואולי לצרף גם כתב עתי"ם, כי אנחנו מוכרחים למצוא
 איזו דרך.

אם זה מוסכם, לא ניכנס כאן לפרטים, אנחנו
 מבקשים שעוד היום יישבו אנשי משרד החוץ עם אנשי לשכת העתונות.

שר הבטחון מ. דיין:

יש לי היום בשעה 4:00 אחר הצהרים פגישה עם אנשי

העתונות בענין רשיונות המעבר.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אולי כדאי שתהיה מסיבת עתונאי חוץ ועתונאי

הארץ, שבה שר הבטחון ימסור את ההודעה, אותה מסר לנו היום, למען שישמעו דבר רשמי.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מבקש מהשר גלילי לרכז את הדבר.

השר י. גלילי:

לגבי דבר זה אבוא בדברים עם השר דיין.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מציע שהשר גלילי, מישהו ממשרד החוץ, מזכירת

הממשלה ואני, נשב בענין ההודעה וגם בענין רשות המעבר לצלמים, כי זה קשור אחד בשני.

שר הבריאות י. ברזילי:

מה ביחס לאנשים שעזבו ורוצים לחזור?

ראש הממשלה ל. אשכול:

אגיע לזה. דובר כאן קודם על עין פרה, רציתי לספר שהיתה אצלי משלחת של אנשי היישובים ליד קלקיליה, והם היו מלאי דאגה וחרדה, כל השנים הם אכלו תמרורים מהכפר הזה, וביקשתי שהם ידברו עם שר הבטחון. השאלה היא אם כדאי לנסות להעביר את הערבים מהכפרים אלה, כי ברור שחיים טובים כבר לא יהיו בין קלקיליה לבין יישובי הסביבה. בשבילי אלה עוד לא פליטים, אבל אני לא מציע לעשות ויכוח על זה עכשיו, אני רק מעלה מחשבה זו. אולי כדאי להיפגש עם אנשי קלקיליה, להגיד להם שיש דבר כזה, ומתוך רצון הדדי להגיע לאיזה הסדר.

השר י. ספיר:

אני יוצא מנקודת השקפה שקלקיליה איננה מחוץ למדינת ישראל, לא היום ולא לצמיתות. היא חלק ממדינת ישראל, ואז מה שחל על קלקיליה, חל על טייבה ועל טירה, זה בדיוק אותו הדבר. הכרנו את הערבים כאשר הם היו בעלי הבית ולא אזרחי ישראל. לבוא היום ולהוסיף לבעיית הפליטים הקיימת אנשים שאנחנו נחזיק אותם במקומות אחרים, בתוך תחומי הגדה או מקום אחר בישראל, נצטרך ליישב אותם באיזה מקום ולקחת אותם מפה, כך זה ייצא, ועלול להיות רעש גדול מסביב לזה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מבין שאתה נגד. אם אין תומכים ברעיון הזה, אז נצטרך להגיד לאנשי קלקיליה, שבתיהם לא נהרסו, שהם יכולים לחזור.

השר מ. בגין:

ואלה שבתיהם נהרסו?

השר י. ספיר:

אז צריך לשפץ את הבתים כדי שיחזרו, יש גבול של מה שמותר לעשות, הם לא לחמו באופן ישיר.

ראש הממשלה ל. אשכול:

הם רק צלפו מזמן לזמן...

אני הייתי רוצה לדעת את יחס שר הבטחון לענין זה, אני הייתי עושה נסיון כזה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

זה ענין של שנים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

רק עכשיו דובר על סידור פליטים, וגם זה ענין של שנים. אני מציע לשלם להם כסף בעד הפרדסים וליישב אותם במקום אחר.

שר הבטחון מ. דיין:

אני קודם כל מציע להפריד בין לטרון והכפרים באותה סביבה ובין קלקיליה. יהיה לי יותר נוח לא להתנגד להחזרת האנשים לקלקיליה אם נחליט בענין הכפרים במובלעת לטרון, ששם אני מתנגד להחזיר אותם. אבל אם כל אחד ידאג איש למקומו, אני אתנגד לכל הענין.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אנחנו מפרידים ודנים על קלקיליה לחוד ועל לטרון

לחוד.

היתה מחשבה או הצעה לא להחזירם לקלקיליה, ואני

רואה שבזה אין הרבה תומכים. אז אנחנו מחליטים שאנשי קלקיליה יחזרו לקלקיליה.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מבקש לא לפרסם זאת מיד, כי אנחנו צריכים

קודם לשבת ולדבר אתם.

המנכ"ל מר א. לבבי:

היות וענין קלקיליה כבר הועלה בדיוני העצרת, יש

בענין זה איגרת ירדנית וגם איגרת רוסית, והדבר ודאי יועלה בדיון, אנחנו צריכים

לתת הנחיה למשלחתנו שם בשם הממשלה. אם יש נטייה להחזיר את אנשי קלקיליה

למקומם, זה יקל מאוד, והשאלה אם הנציג שלנו בעצרת יוכל להגיד זאת במקרה ויישאל

על כך.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מציע שהיום ב-4:00, כאשר ניפגש, נקבע את

צורת הפירסום גם בענין זה.

השר י. ספיר:

אבל ביחס ללטרון והסביבה אתה מתנגד להחזיר את

התושבים?

שר הבטחון מ. דיין:

בהחלט, ובכל תוקף. בעיקר לשלושה הכפרים מתוך הארבעה שהזכרתי. אני מאמין שיש קו שמבדיל בין הגדה המערבית לבין החלק הישראלי. אם זו תהיה מדינה אחת, אז זה לא חשוב. אבל אם יהיה קו כזה - ולעת עתה לא שמעתי כאן ששוללים לחלוטין קו זה - הפינה הזאת של לטרון, זהו חלק שחולש על הכביש. שלושה הכפרים האלה נהרסו, ואני מעדיף לטפל בדבר זה לחוד, ובמקום ליישב את האנשים בחזרה, אנחנו כאן מיישרים את הקו שחולש על הכביש לירושלים.

השר מ. בגין:

אני לא מקבל את הנימוק, אבל אני מקבל את הדעה.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אבל צריך יהיה להסביר את הדבר.

השר מ. בגין:

ההסבר הוא שזה תיקון הדרך לירושלים.

שר הבריאות י. ברזילי:

אני מתנגד לזה, ואבקש להצביע. אני בעד זה שדין הכפרים האלה יהיה כדין קלקיליה.

השר י. ספיר:

כל מה שלא יהיה, המובלעת של לטרון אליבא דכולם, זה חלק מִישראל.

השר מ. בגין:

זוהי בכל זאת בעייה אנושית, איפה נמצאים האנשים האלה? צריך לטפל בהם.

שר הבטחון מ. דיין:

הם התפזרו בכפרים שונים ומטפלים בזה. 3,000 נמצאים ברמאללה, וזאת אמר לי ראש העיר רמאללה, אבל חלק מהם חוזרים.

שר השיכון מ. בנטוב:

אני אבקש להצביע בענין זה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מעמיד להצבעה את ההצעה להחזיר את תושבי הכפרים במובלעת לטרון...

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני מבקש לנסח זאת בצורה חיובית, שאנחנו מחליטים לדאוג לסידורם של אנשי הכפרים האלה במקום אחד.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אל תהיו קלי החלטה כאלה על דברים שאתם לא שולטים בהם ברגע זה. אתם רוצים להקל על לבכם, אבל מישהו צריך לבצע זאת.

שר החקלאות ח. גבתי:

אני מציע לא להחליט בענין זה.

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

בענין קלקיליה החלטנו, ובענין לטרון אני מציע

לא להחליט.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מעמיד להצבעה את ההצעה שלא להחליט היום על

ענין לטרון והסביבה.

ה צ ב ע ה:

בעד ההצעה - 6 קולות;

נגד - 5 קולות;

שר הבריאות י. ברזילי:

נחזור לזה בישיבה הבאה.

שר הבטחון מ. דיין:

ישנם שם פרדסים ומשקים, ואם לא מחליטים על ענין זה, זה הולך ונהרס. אינני מקבל על עצמי אחריות על אף בית אחד שישאר שם. אני בכל זאת נגד זה שהם יחזרו לבתים אלה, ואני בעד זה שלשם הם לא חוזרים ואנחנו נטפל בהם. מי שחושב שבעוד שבוע נחזור לדון בשאלה, ובינתיים הכפרים יעמדו כמו שהם, צריך לדעת שזה לא כך, האנשים מתחילים לחזור.

שר המשטרה א. ששון:

איפה האנשים האלה עכשיו?

שר הבטחון מ. דיין:

כרגע הם עוד לא בכפרים. ראש עיריית רמאללה אמר לי שיש לו 3,000 איש מהכפרים האלה, והוא דואג להם. הוא ינסה לקלוט אותם גם בתור פליטים, אנחנו לא נעשה עכשיו תכנית התיישבות ל- 15 אלף ערבים.

שר הבריאות י. ברזילי:

אז אני מציע להצביע על הענין עצמו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מעמיד להצבעה את ההצעה להחזיר את תושבי לטרון והכפרים בסביבה למקומותיהם.

ה צ ב ע ה:

בעד ההצעה - מיעוט;

נגד - רוב;

השר מ. בגין:

אז אתה צריך להצביע את ההצעה לדאוג להושבתם במקום אחר.

ראש הממשלה ל. אשכול:

זה כבר היה, אבל אני מוכן לצרף את שני הדברים ולהעמיד להצבעה את זה שלא מחזירים אותם לכפרים האלה ודואגים ליישובם במקומות אחרים.

שר הבטחון מ. דיין:

דואגים לקיומם הנאות.

ה צ ב ע ה:

בעד ההצעה - רוב קולות.

מ ח ל י ט י ס - (565. המצב בגדה המערבית) - :

א. (ב-5:6 קולות) לדון בממשלה בבעיות הפליטים
החדשים מהגדה המערבית.

5) קולות בעד דיון בנושא בוועדת שרים
לענייני בטחון).

ב. לדחות את ההצעה כי תושבי הגדה המערבית אשר
עברו לירדן והרוצים לחזור אליה, יוכלו לעשות
זאת במשך חודש ימים.

ג. להודיע כי כל מי שמבקש לעזוב את הגדה
המערבית ולעבור לגדה המזרחית, יורשה לעשות
זאת רק אם יצהיר בכתב כי הוא עושה זאת
מרצונו החופשי ויביא אישור לכך מאת ראש
העיריה, ראש הכפר או רשות מקומית אחרת.

ד. להרשות לתושבי קלקיליה לחזור לעירם.

ה. (ב-10:3 קולות) לא להחזיר את תושבי ארבעה
הכפרים שנהרסו בסביבת לטרון לכפריהם, ולדאוג
לסידורם הנאות במקומות אחרים.

ו. ליפות כוחם של שר הבטחון, השר י. גלילי
ונציג משרד החוץ להחליט בדבר הסדר כניסת
עתונאים לגדה המערבית ובענין אופן הפירסום
של ההחלטות הנ"ל.

ראש הממשלה ל. אשכול:

בענין המקומות הקדושים, דובר שעד כמה שאפשר

צריך להקפיד.

השר י. ספיר:

אבל מי היא הכתובת האחראית כדי שלא יהיה אי סדר

במקומות הקדושים?

שר הבטחון מ. דיין:

הצבא מסר את הטיפול בכל המקומות הקדושים לרשות

הגנים במשרד ראש הממשלה. אם יחליטו למסור זאת למשרד אחר, בבקשה, לדעתי זה הגוף המטפל בדבר בצורה הנאותה. מה שהם צריכים לקבל מאתנו הם יקבלו.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אולי לגבי הכותל המערבי בכל זאת נקבע סידור

אחר. אין לעם היהודי מקומות קדושים רק אתרים היסטוריים?

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני הצעתי זאת, כי לדעתי יעקב ינאי יודע לטפל

באתרים היסטוריים יותר טוב מאשר כהנא.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

זה עכשיו לא ענין של כהנא, מיניתי לשם כך

מישהו אחר.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אנחנו הטלנו על יעקב ינאי לנקות את החורבות של

בתי הכנסת.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

זה לא שייך לרשות הגנים ושמורות הטבע.

שר הבריאות י. ברזילי:

משרד ראש הממשלה מטפל בזה, כי הוא הממונה על

רשות הגנים.

השר י. ספיר:

האי-סדר שקיים עכשיו בקבר רחל, בכותל המערבי

ובמערות המכפלה, יש בו משום אי-כבוד.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

זה לפי שעה בידי הצבא.

השר י. ספיר:

אבל מיהו בעל הבית שישמור על סדר תקין ליד מקום

קדוש?

ראש הממשלה ל. אשכול:

זה דבר אחר, ובזה נטפל עוד הרבה זמן. אני לצערי הרב מנבא שאי הסדר יימשך, אבל זה לא שייך ליעקב ינאי.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אבל לפני שמחליטים למסור זאת לרשות הגנים, צריך היה לדבר עם האנשים שזה בסמכות המשרדים שלהם, פה יש גם ענין דתי, זה לא רק אתר היסטורי.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני רוצה לדעת מי ממחר בעל הבית על הכותל המערבי? היום יש כבר הפגנה של ראשי ישיבות, ש"רוצחים" את הכותל המערבי. 2000 שנה היה הכותל המערבי קדוש, עכשיו מפקיעים את הקדושה שלו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ההצעה באה מצד פרופ' יגאל ידין, שאמר כי צריך לגשת לענין הזה מתוך יחס של חיבה וקדושה למקומות ההיסטוריים העתיקים.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

רק יעקב ינאי מוכשר לזה?

ראש הממשלה ל. אשכול:

באותה מידה אפשר לשאול אם רק כהנא מסוגל לזה.

ינאי בכל זאת שיקם את מצדה. אינני יודע מה הוויכוח.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

ישנם חוקים קיימים בענין זה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני מציע שבשטח שעכשיו יהיה מחובר עם ירושלים,

גם לפי החוק זה בסמכות שר הדתות, ועל זה לא יכול להיות שום ויכוח.

ראש הממשלה ל. אשכול:

יש ויכוח על זה, ולא נחליט על זה היום. עובדה

היא שמישהו הציע דבר אחר.

השר י. גלילי:

אני מציע לשוב לזה בישיבה הבאה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני מציע שבישיבה הבאה זה יהיה הסעיף הראשון.

המשך הדיון נדחה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

כן דובר פה בין השאר על תכנית לדוגמא בענין יישוב פליטים. כאן יושבים אנשים שקצת מבינים בהתיישבות, ואני מתפלל שמדברים בפשטות כזאת על יישוב 50 אלף נפש. לא נוכל להקים לזה מיניסטריון. מיוחד, אנחנו מקימים ועדה שבה ישתתפו אנשי משרד ראש הממשלה, אנשי מחלקת ההתיישבות, מומחים לבעיות מים, קרקע ולהשקיה, וועדה זו תבדוק איפה אפשר ליישב וכמה, ואולי עוד מוקדם להודיע לאו"ם שיש לנו תכנית כזאת. אני שמח שלא החלטנו על זה בדיון הראשון, כמו ששר המשפטים שמח שלא החלטנו אז על מפת ירושלים, כי בינתיים חל שינוי. העניין תובע שנשקיע בו מיטב המאמצים והנסיון. בזה צריכה לטפל ועדת מומחים.

שר החקלאות ח. גבתי:

היום עומדת הוועדה לקיים את ישיבתה הראשונה. הייתי רוצה לדעת מי הוא יושב ראש הוועדה.

השר י. ספיר:

ומי הם חברי הוועדה?

ראש הממשלה ל. אשכול:

עוד אי אפשר לדעת, כל זה ייוודע בזמנו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

הוזכר כאן ענין המקלטים, זה שייך לענייני הג"א.
השבוע נקיים ישיבת ועדת השרים לענייני בטחון, שבה נדבר על סיכום הקרבות, מה שווה השלל, כי בימים אלה זה מאוד חשוב. והסעיף השני בישיבת הוועדה: ההכנות לימים הבאים, וזה כולל גם את ענין הג"א והמיקלטים. אולי נצטרך לדון שם גם על פרטי התקציב והאפשרויות.

569. הסברה בחו"ל

ראש הממשלה ל. אשכול:

מה שנוגע להסברה בחוץ לארץ, בענין זה מטפל משרד

החוץ.

המנכ"ל מר א. לבבי:

ישנה פעולה מסויימת, אבל צריך להרחיב אותה.
המצב הוא, שבקשר להסברה בחו"ל נוכל למסור הודעה ביום ראשון הבא, אחרי שתהיה סקירה מה נעשה בשטח זה על ידי משרד החוץ. אולי תחליטו אחר כך שתהיה ועדת שרים, אבל צריך לדעת קודם כל מה נעשה עד עכשיו, ועל כך תהיה סקירה בשבוע הבא.

להערתו של השר ששון בענין חוסיין - אני זוכר שדברים אלה נאמרו שלוש פעמים תוך שניים-שלושה ימים בישיבות הכנסת, וגם על ידי שר החוץ שם.

שר המשטרה א. ששון:

אבל חוסיין מופיע מחר באו"ם.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ואנחנו הופענו שלשום, וגם אחריו יופיע עוד

מישהו וידבר בשמנו.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

בקשר להסברה שלנו, אני ביקשתי להזמין ועדה של "הצלב האדום". חשוב שדבריהם יישמעו בעולם בקשר עם תעמולת הזוועה נגדנו, וכאן נוכל לומר שאנחנו מוכנים להזמין ועדה של "הצלב האדום" לראות את הדברים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

זה ענין לדיון. הבוקר הועלו הרבה עניינים שצריך

לדון בהם.

השר מ. בגין:

אולי נסמך את הוועדה לענייני בטחון?

שר השיכון מ. בנטוב:

מה זה שייך לוועדת השרים לענייני בטחון?

ראש הממשלה ל. אשכול:

גם לוועדה יש מה לעשות.

השר ששון אמר שסקירתי לוקה בחסר כי לא מסרתי
למה חוסיין נסע לארצות הברית.

שר המשטרה א. ששון:

ביקשתי הערכה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

כל אחד יכול להעריך, מדוע יש להערכה שלי יותר
ערך מאשר להערכה שלך? אותו הדבר לגבי ביקור פודגורני בקאהיר, עתונאי חוץ כתבו
על כך, ואף אחד לא יודע בדיוק, כשם שלא יודעים מה דובר בשיחה בין קוסיגין
לג'ונסון. ודאי יהיו לשיחות אלו כל מיני תוצאות.

ביתר הדברים נשוב ונדון בישיבה הבאה. אם ועדת
השבעה תגיד שיש צורך בישיבה בענין מפת ירושלים, נקיים ישיבה עוד השבוע.

מ ח ל י ט י ם - (569. הסברה בחו"ל.) -

לדון בנושא בישיבה הבאה של הממשלה.

הישיבה נבעלה

מזכירות הממשלה
 25.10.2007
 גת קבל
 חשבונית
 24.2.2008
 א. לוי

סטנוגרמה

פרטי - כל
 ישיבה נו/שכ"ז של הממשלה
 א' בתמוז תשכ"ז - 9.7.67

נכחו השרים : ל. אשכול - יו"ר, א. אבן, י. אלון, ז. ארן, מ. בגין, י. בורג, מ. בנטוב, י. ברזילי, ח. גבתי, י. גלילי, מ. דיין, ז. ורהפטיג, י. ישעיהו, מ. כרמל, י. ספיר, מ. קול, ח.מ. שפירא, י.ש. שפירא, ז. שרף, א. ששון.

- י. עוזאי - מזכירת הממשלה
- י. הרצוג - המנכ"ל של משרד ראש-הממשלה
- א. אבריאל - שגריר-ישראל ברומא (בסעיף 607ב')

סדר היום:	607.	סקירות
	608.	כללים בדבר שובם של תושבי הגדה-המערבית מירדן
	609.	הודעות שרים על מדיניות הממשלה
	610.	ארמון הנציב
	611.	התקריות באזור תעלת-סואץ
	612.	נסיעות שרים

נחשף לעיון
 בתאריך 13/3/98

שר האוצר פ. ספיר:

(א) אינה דומה החזרת פליטים לשטח ישראל, שעל הענין הזה דובר - ואני הייתי בין אלה שאמרו שמסוכן לקבל פליטים - ובין הנדון.

(ב) הענין הזה עורר הדים חיוביים בישראל ובעולם. אנחנו חיים בתקופת נסים. היה נס של החלטת העצרת. אבל עד עכשיו לא נגמר עדיין הענין של העצרת. יש לי הרגשה שהודעתנו בענין ההחזרה תורמת משהו לעמדתנו בעצרת.

ממשלה - 9.7.67

סודי ביותר 75

(ג) איני רוצה להוסיף על מה שאמרו אחרים, כי

יראו בדברינו עכשיו מבחינת אונאת דעת.

(ד) ועוד דבר שהוא בעיני חשוב מאד. אמר כבר שר

הפנים שאולי נקבע פעם מי ועל יסוד מה מוסר הודעות לפרסום. לא החלטנו עדיין שום דבר בענין הגדה המערבית ומודיעים. אני שייך לאלה החושבים שאם נקבל למדינת ישראל את הגדה המערבית עם תושביה הערבים, הרי אם אין רוצים סתם קולוניות, אני רואה זאת כחנק שלנו. היות ואני חושב כך, הרי אם לא אומר שרביזיה של ההחלטה שלנו תהיה בה משום פעולה הרסנית ופטאלית, אבל יש לומר שיראו ברביזיה שלנו משום אונאת דעת. יש הבדל בין אונאת דעת של איש לחברו ובין אונאת דעת בענין העומד במרכז הזירה הבינלאומית.